

Djeca i mediji - analiza medijskog izvještavanja o djeci kao žrtvama obiteljskog nasilja

Heged, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:729103>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

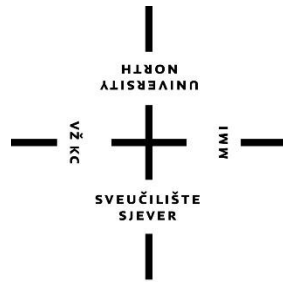

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 139_NOV_2019

**Djeca i mediji – analiza medijskog izvještavanja o djeci kao
žrtvama obiteljskog nasilja**

Mihaela Heged, 1338/336

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 139_NOV_2019

Djeca i mediji – analiza medijskog izvještavanja o djeci kao žrtvama obiteljskog nasilja

Studentica

Mihaela Heged, 1338/336

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, srpanj 2019. godine

Predgovor

Otkako sam se u osnovnoj školi uključila u radionice vezane uz zaštitu djece, suzbijanje vršnjačkoga nasilja i osmišljavanje pomoći za djecu koja se susreću s vršnjačkim nasiljem, želja za zaštitom djece i njihovih prava uvijek se ponovno javlja u meni. Ono što me posebno smeta kod kršenja dječjih prava jest kada se to radi javno, u medijima. Posebno sam na to obraćala pozornost razmišljajući o posljedicama koje će takve medijske objave imati na djecu koja su žrtve nasilja i na njihov život. S obzirom na to da već na studiju novinarstva postoje brojni kolegiji u kojima studenti uče kako postupiti u situacijama kada se izvještava o djeci koja su sudionici nasilja, bilo da su nasilnik ili žrtva, mislim da je žalosno što se novinari tih smjernica ne pridržavaju u svom radu. U početku sam to pripisivala neznanju, no sada mislim da je želja za ekskluzivnošću ono što novinare navodi na to da se ne pridržavaju etičkih smjernica. Pri pisanju završnog rada shvatila sam kako je, između ostaloga, velik problem znatiželja javnosti. Ono čega javnost mora postati svjesna jest da je za dobrobit djeteta važno da se ne otkrije ni njegov identitet niti identitet bilo koje druge osobe uključene u nasilni čin. Također, važno je i da novinari shvate da je dobrobit djeteta uvijek iznad interesa i znatiželje javnosti, ali i želje novinara ili urednika za ekskluzivnim sadržajem.

Željela bih zahvaliti svojoj obitelji, dečku i prijateljima koji su mi bili neizmjerena podrška i oslonac, koji su stajali uz mene u dobrim i lošim danima, uvijek s puno razumijevanja. Također zahvaljujem svojoj mentorici, doc. dr. sc. Lidiji Dujić na pomoći, savjetima i strpljenju kod pisanja završnoga rada, ali i u ostalim zadacima tijekom studija. Zahvaljujem i ostalim profesorima na Sveučilištu Sjever koji su uvijek bili spremni pomoći kako bi moje kolege i mene što bolje pripremili za obavljanje novinarskoga posla.

Sažetak

Djeca su posebno osjetljiva društvena skupina koja nije u mogućnosti brinuti sama o sebi u dovoljnoj mjeri, stoga briga o njima i zaštita njihovih prava prelazi na odrasle članove društva, pa tako i novinare u njihovom djelovanju i radu. Prava djece zaštićena su različitim dokumentima i zakonima, na međunarodnoj razini ali i na razini Republike Hrvatske. Ovaj završni rad bavi se komparativnom analizom triju portala – Slobodne Dalmacije, Antene Zadar i Jutarnjeg lista. Cilj analize jest utvrditi jesu li i u kojoj mjeri prekršena prava djece u medijskom izvještavanju spomenutih portala o događaju s Paga – kada je otac svoje četvero malodobne djece bacio s balkona obiteljske kuće. Razdoblje praćenja medijskih objava bila su dva mjeseca, od 28. veljače do 28. travnja 2019. Analizirano je ukupno 29 objavljenih članaka na portalu Slobodne Dalmacije, 30 objavljenih članka na portalu Antene Zadar i 33 članka objavljena na portalu Jutarnjeg lista – na temelju istih kriterija: (1) (ne)poštivanje standarda profesionalnog novinarstva (istinitost, točnost, poštenje, uravnoteženost i nepristranost) i (2) obilježja *online* medija (neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznicama, arhiviranost). Istraživanje je pokazalo da su prekršena prava djece na svakom portalu, no ne na isti način niti u istoj mjeri te da se prednosti *online* medija u podjednako mjeri iskorištavaju na analiziranim portalima.

Ključne riječi: djeca s Paga, dječja prava, *online* mediji, standardi profesionalnog novinarstva

Popis korištenih kratica

HND	Hrvatsko novinarsko društvo
CZSS	Centar za socijalnu skrb
KBC	Klinički bolnički centar
HINA	Hrvatska izvještajna novinska agencija

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Zakonska regulativa.....	2
2.1. Međunarodni dokumenti vezani uz zaštitu prava djece	2
2.2. Pravni propisi za zaštitu dječjih prava na razini Republike Hrvatske.....	3
3. Standardi profesionalnog novinarstva i etički aspekti kod izvještavanja o djeci kao žrtvama	6
3.1. Standardi profesionalnog novinarstva.....	7
3.2. Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva.....	8
4. Djeca i mediji.....	10
4.1. Kršenje dječjih prava u medijskom izvještavanju.....	10
4.2. Preporuke pravobraniteljice za djecu	12
4.2.1. Preporuka o zaštiti privatnosti djece u medijima.....	12
4.2.2. Preporuka pravobraniteljice o medijskom izvještavanju o djeci	13
5. Kršenje dječjih prava u izvještavanju na <i>online</i> medijima – slučaj djece s Paga.....	14
5.1. Obilježja <i>online</i> medija	14
5.2. Analiza medijskog izvještavanja o slučaju djece s Paga na tri hrvatska portala....	16
5.2.1. Slobodna Dalmacija.....	16
5.2.2. Antena Zadar	23
5.2.3. Jutarnji list	27
5.2.4. Sličnosti i razlike analiziranih portala	31
6. Zaključak	34
7. Literatura	36
8. Popis slika	38

1. Uvod

Ovaj završni rad bavi se problematikom kršenja dječjih prava u medijskom izvještavanju. Mediji imaju veliku moć u stvaranju javnoga mnijenja i utjecaja na živote ljudi. To ne znači nužno ništa loše – korisno je da podižu svijest ljudi o važnim društvenim pitanjima, posebno osjetljivim društvenim skupinama. Mediji su nerijetko oni koji naglašavaju važnost zaštite djece i dječjih prava, a istovremeno su upravo mediji među glavnim krivcima za kršenje prava djece. Konkretna slučaj za analizu i istraživanje ovog rada jest događaj iz veljače 2019. godine kada je na Pagu otac svoje četvero malodobne djece bacio s balkona.

U uvodnom dijelu završnog rada iznose se pravni aspekti dječjih prava – u okviru svjetski priznatih dokumenata kao što su Konvencija o ropstvu, Konvencija o pravnom položaju izbjeglica, Konvencija o pravnom položaju osoba bez državljanstva, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacija, Ženevska deklaracija o pravima djeteta, Deklaracija o pravima djeteta i brojne druge. Postoje i zakoni na razini Republike Hrvatske kojima se također štite dječja prava, a analizirani su u ovome radu – Ustav Republike Hrvatske, Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Kazneni zakon, Zakon o sudovima za mladež i Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Analiziraju se i etički aspekti zaštite dječjih prava u radu novinara, kroz Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva – temeljni dokument koji novinarima¹ daje etičke i moralne smjernice za ispravno postupanje u određenim situacijama kada se novinari susreću s etičkim dilemama. S obzirom na to da pravobranitelj² za djecu ima veliku ulogu u zaštiti dječjih prava, dio završnoga rada posvećen je preporukama pravobranitelja vezanih uz zaštitu privatnosti djece u medijima i medijsko izvještavanje o djeci.

U istraživačkom dijelu rada komparativno se analiziraju tri portala – Slobodna Dalmacija, Antena Zadar i Jutarnji list. Analiziraju se objavljeni medijski sadržaji³ na portalima vezani uz izabranu temu, u razdoblju od dva mjeseca – ožujku i travnju 2019. Sadržaj se analizira prema istim kriterijima: (1) (ne)poštivanje standarda profesionalnog novinarstva (istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost i nepristranost) i (2) obilježja *online* medija (neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznica i arhiviranost). Početna pretpostavka jest da će na regionalnim portalima biti više detalja o životu obitelji u odnosu na nacionalni portal te da će zaštita identiteta djece biti prekršena.

Ono na što se posebno stavlja naglasak u završnom radu jest činjenica da je zadaća novinara da u svom radu ne nanese štetu bilo kome. U ovom slučaju, žrtvama obiteljskoga nasilja.

¹ Imenica „novinar“ odnosi se na oba spola.

² Imenica „pravobranitelj“ odnosi se na oba spola.

³ Analizirani sadržaji prema žanru su vijesti.

2. Zakonska regulativa

Sva prava i obveze pojedinaca definirana su zakonima i drugim pravnim propisima. Na isti se način definiraju i štite prava djece. Postoje različite konvencije, međunarodni dokumenti i propisi, a svi oni imaju zajednički cilj – zaštititi dječja prava. Djeca kao posebno osjetljiva društvena skupina nisu u mogućnosti brinuti sami o sebi, već za to trebaju pomoć odraslih. U tome im pomažu propisi kojima su ta prava definirana – njima se odrasli u svom djelovanju vode. No, važnije od donošenja zakona jest njihovo poštivanje u praksi.

2.1. Međunarodni dokumenti vezani uz zaštitu prava djece

„Kroz razvoj međunarodnog javnog prava i međunarodnih ugovora možemo pratiti i stupnjeviti razvoj međunarodne zaštite djece i rast njihovih prava. U početku su djeca kroz međunarodne dokumente bila zaštićena samo parcijalno (pojedine situacije djece u društvu) i na razini proklamiranja poželjnog ponašanja, što sve govori o nesustavnom uređenju prava djece.“ (Hrabar 2016: 25)

Ona najosjetljivija društvena skupina, koja se ne može zaštititi sama, nego smo za to zaduženi mi ostali, još je donedavno bila zaštićena u pojedinim društvenim aspektima, odnosno situacijama. Iako su danas različitim zakonima i međunarodnim konvencijama djeca zaštićena i imaju osigurana svoja prava, daleko smo još od toga da se ono što stoji u teoriji počne primjenjivati i u praksi. Postoje dokumenti kojima se osigurava zaštita prava ne samo djece, već i odraslih ljudi – to su Konvencija o ropstvu iz 1926. godine, a uz nju i dopunska Konvencija o suzbijanju ropstva iz 1956. godine, ženevske ratne konvencije iz 1949. godine, Konvencija o pravnom položaju izbjeglica iz 1951. godine, Konvencija o pravnom položaju osoba bez državljanstva iz 1954. godine, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacija iz 1963. godine i brojne druge (Hrabar 2016: 26). Uz dokumente koji se odnose na zaštitu svih ljudi, bilo da se radi o djeci ili odraslim osobama, za djecu kao posebno osjetljivu društvenu skupinu vrijede dokumenti kojima se definiraju i štite njihova prava. Ženevska deklaracija o pravima djeteta iz 1924. godine usmjerena je na psihički i tjelesni razvoj djeteta, što uključuje osiguravanje sredstava potrebnih za normalan život djece, kao što je hrana, ali i pomoć onoj djeci kojima je to potrebno, kao i zaradu za djecu koja rade, a time se ujedno djeci osigurava zaštita od bilo kakvog iskorištavanja. Deklaracijom o pravima djeteta koja je donesena 1959. godine, kroz deset načela osigurava se sloboda djece s ciljem osiguravanja sretnog djetinjstva svima. Spominje se čak i nužnost zaštite djeteta prije rođenja, a uz to i pravo djeteta na roditeljsku ljubav i prihvaćanje društva. Temeljni i najvažniji međunarodni dokument koji štiti prava djece

jest upravo Konvencija o pravima djeteta koja je donesena 1989. godine. „Konvenciju su ratificirale sve države svijeta, što govori o njezinu univerzalnom značenju. Republiku Hrvatsku obvezuje od 8. listopada 1991. godine.“ (Hrabar 2016: 27) Ono što ovu Konvenciju čini važnom jest da je to međunarodni dokument u kojemu su u pravnom smislu definirana prava djeteta. To je univerzalan dokument koji vrijedi za svu djecu na svijetu – neovisno o političkom i financijskom stanju države, svaka država je dužna poduzeti sve što je potrebno kako bi prava djece definirana u Konvenciji bila u stvarnom životu ostvarena.

2.2. Pravni propisi za zaštitu dječjih prava na razini Republike Hrvatske

U Republici Hrvatskoj postoje različiti zakoni i pravni propisi kojima se štite prava djece. Neki od njih su Ustav Republike Hrvatske, Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Kazneni zakon, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji.

Ustav Republike Hrvatske⁴ najviši je pravni akt u državi koji, između ostaloga, štiti i prava djece (<https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>). Posebna se pozornost posvećuje djeci bez roditelja i djeci o kojima roditelji ne brinu, kao i zabrani prisiljavanja djece na rad prije nego što im je to zakonom dozvoljeno. Također, Ustavom je država obvezana na zaštitu djece, materinstva i mladeži, kao i na stvaranje uvjeta kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život, što obuhvaća i pravo djeteta na privatnost, koje se u medijima često krši.

Zakon o medijima prvenstveno jamči slobodu izražavanja i slobodu medija. No, kao što nam je poznato, svačija je sloboda ograničena slobodom drugih. U tom smislu, određene su situacije u kojima je moguće ograničiti slobodu medija, a jedna od njih je u slučaju zaštite ugleda i prava drugih. U Zakonu o medijima jasno stoji da su „mediji dužni poštovati privatnost, ugled i čast građana, a osobito djece, mladeži i obitelji, bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta.“⁵ (<https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>) Također su dužni zaštititi identitet svjedoka ili žrtava u situacijama počinjenoga kaznenog djela. Nedopustivo je bez znanja i dopuštenja tih osoba objaviti njihov identitet, no nerijetko je slučaj da se u medijima otkrije identitet žrtava. U tim se slučajevima novinari često vode izlikom javnog interesa, zaboravljajući pritom da nikakav javni interes nije i ne može biti iznad interesa i dobrobiti djeteta, pogotovo ako se radi o djetetu kao žrtvi nasilja.

⁴ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, glava III., čl. 63.

⁵ Zakon o medijima, Narodne novine, br. 59/04, 84/11, 81/13, glava II., čl. 16.

Zakonom o elektroničkim medijima jamči se sloboda elektroničkih medija, no to ne znači da u svom radu novinari mogu prekršiti prava drugih kako bi ostvarili svoja. Zakon o elektroničkim medijima pobrinuo se da budu zaštićena djeca i njihova privatnost – zabranjuje se objavljivanje bilo kakve informacije kojom bi se otkrio identitet djeteta (do navršene 18. godine života), koje je uključeno u bilo kakav oblik nasilja, neovisno o tome je li svjedok, žrtva ili počinitelj. Također je nedopustivo izvještavati o djetetu koje je izvršilo ili pokušalo izvršiti samoubojstvo i pritom otkriti njegov identitet. Svaki čovjek rođenjem stječe pravo na privatnost, stoga je zabranjeno i otkrivati detalje iz djetetova privatnog života, što uključuje i obiteljske odnose.⁶ (<https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>) U slučajevima izvještavanja o obiteljskom nasilju u kojemu je dijete žrtva, s ciljem zaštite djetetove privatnosti ne smiju se iznositi informacije i podaci o članovima obitelji jer postoji mogućnost da se na temelju toga otkrije identitet djeteta.

Kazneni zakon obuhvaća definiranje sankcija za počinitelje kaznenih djela, odnosno protupravnih radnji. No ovaj zakon između ostaloga štiti i privatnost djece. S ciljem zaštite privatnosti djece, određena je zatvorska kazna u trajanju do jedne godine za onoga „tko iznese ili pronese nešto iz osobnog ili obiteljskog života djeteta, protivno propisima objavi djetetovu fotografiju ili otkrije identitet djeteta, što je kod djeteta izazvalo uznemirenost, porugu vršnjaka ili drugih osoba ili je na drugi način ugrozilo dobrobit djeteta“.⁷ (<https://zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>) Također, ako se navedeno djelo počini putem tiska, radije, televizije ili bilo kojega drugog sustava kojim to djelo postaje dostupno široj javnosti, odnosno većem broju ljudi, predviđena je kazna zatvora do dvije godine, a ako isto djelo učini netko kao službena osoba u obavljanju svoje djelatnosti, predviđena je zatvorska kazna do tri godine.⁸ (<https://zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>) Djeca su posebno osjetljiva, a također su u pojedinim situacijama nesvjesna posljedica koje njihovo ponašanje ima na druge, npr. izrugivanje djetetu koje je žrtva nasilja. Zato je važno da zakonom postoje sankcije za one koji uopće situaciju u kojoj je dijete žrtva iznesu javnosti.

Zakon o sudovima za mladež prvenstveno propisuje sankcije za kaznena djela čija su počinitelji djeca. U Zakonu je također detaljno propisano postupanje u različitim situacijama kako se treba odnositi prema maloljetnicima koji su počinitelji kaznenih djela, uzimajući u obzir njihovu dob, osobnost, psihičko stanje i stanje osjetljivosti u tim godinama. Zakonom o sudovima za mladež⁹ također se štiti maloljetnike od iznošenja detalja postupka u javnost –

⁶ Zakon o elektroničkim medijima, Narodne novine, br. 153/09, 84/11, 94/13, 136/13, glava III., čl. 12. st. 3.

⁷ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, glava XVIII., čl. 178., st. 1.

⁸ ibid. st. 2. i 3.

⁹ Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, glava II., čl. 60., st. 2. i 3.

zabranjeno je objavljivati bilo što vezano uz tijek postupka bez odobrenja nadležnoga tijela, a u slučaju da nadležno tijelo dopusti objavljivanje, iznošenje podataka i u tom je slučaju ograničeno (<https://www.zakon.hr/z/180/Zakon-o-sudovima-za-mlade%C5%BE>). Nedopustivo je iznositi ime i prezime maloljetnika ili bilo koje druge podatke na temelju kojih bi bilo moguće zaključiti o kome se radi. Ovaj Zakon svakako ima za cilj sankcionirati maloljetne počinitelje za počinjenje kaznenih djela tako da shvate štetnost svojih postupaka kako takvo nešto ne bi ponovili, no također štiti njihovu privatnost. Zaštita privatnosti u ovakvim slučajevima izrazito je važna, s obzirom na to da se radi o djeci koja svoj život trebaju nastaviti i pokušati se integrirati u društvo, a objavom imena i prezimena počinitelja i kaznenoga djela koje je izvršio, postoji velika mogućnost za osudu i odbijanje društva.

Pravobranitelj za djecu je uz već spomenute zakone važan čimbenik u zaštiti dječjih prava. Zakon o pravobranitelju za djecu¹⁰ propisuje djelovanje pravobranitelja za djecu, kao što su briga o usklađivanju zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj koji se odnose na prava djece (<https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu>). Također štiti njihove interese. Ured pravobranitelja za djecu ima i mogućnost primanja pritužbi za povredu prava djeteta. U tom slučaju, nakon zaprimljene prijave, Ured dalje postupa prema Zakonu kako bi se zaštitila prava djeteta (<http://dijete.hr/pravobranitelj/sto-i-kako-radi-pravobraniteljica/>). Pravobranitelj za djecu također je ovlašten davati upozorenja i preporuke onome za koga smatra da krši prava djece, a to uključuje i nakladnike, urednike i novinare.

Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji jamči osiguravanje sadržaja za djecu i mlade (Jelavić et al. 2009: 12).

¹⁰ Zakon o pravobranitelju za djecu, Narodne novine, br. 73/17, čl. 7.

3. Standardi profesionalnog novinarstva i etički aspekti kod izvještavanja o djeci kao žrtvama

Jedno od važnijih dječjih prava jest pravo na privatnost, a upravo se to pravo u medijima najčešće narušava.

Ono što je važno u novinarskom poslu osim pravovremenoga i istinitog izvještavanja jest da i moralni aspekti izvještavanja budu zadovoljeni. Novinar u svom radu prije svega mora imati moralna načela, posebice kada se radi o pričama u kojima su djeca žrtve nasilja. Oni su kao takvi već dovoljno propatili, a zadnje što im treba jest da cijela javnost bude upoznata s njihovim slučajem gdje će se u medijima danima povlačiti njihova imena. Važno je zapamtiti da se radi o ljudskim bićima koja i nakon situacije u kojoj su se našli trebaju nastaviti svoj život. Nedopušteno je nepotrebno stigmatizirati ih otkrivanjem detalja o njihovom životu. To ne znači da novinar o takvim temama ne smije izvještavati, naprotiv, dužan je izvijestiti i upoznati javnost i s takvim slučajevima, no pritom voditi brigu o zaštiti identiteta žrtve i njezinih prava.

Svjedoci smo različitih situacija u kojima su djeca žrtve nasilja – fizičkog, psihičkog, obiteljskog ili vršnjačkog. U takvim situacijama nužno je zaštititi žrtvu u najvećoj mogućoj mjeri, ne otežavajući joj pritom već tešku situaciju s kojom se nosi.

Kada izvještavaju o takvim temama, novinari moraju posebno voditi brigu i obratiti pozornost na zaštitu žrtava. Zbog želje za ekskluzivnošću i uz opravdanje javnog interesa, nerijetko iznose eksplicitne sadržaje i previše informacija o djeci kao žrtvi nasilja, pritom ne vodeći brigu o zaštiti privatnosti žrtve.

Važno je zapamtiti da mediji imaju nevjerojatnu moć utjecaja na živote ljudi pa je nužno da novinari budu razboriti i bistre glave kako ne bi nikada objavili nešto što može imati negativan utjecaj na život žrtve nasilja.

U svom djelovanju, novinari se neprestano susreću s različitim dilemama pri izvještavanju. U tome novinarima pomaže Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva (u daljnjem tekstu: HND) – temeljni dokument koji novinarima pomaže u svakodnevnom radu i djelovanju. Kodeks časti HND-a mogli bismo nazvati „vodiljom“ novinarskog puta koja daje općenite smjernice za postupanje u određenim situacijama. Svaka situacija se razlikuje pa ju novinar mora pomno analizirati kada se nađe u njoj, mora biti dovoljno odlučan kako bi morao raspoznati što je korektno objaviti, a što nije i kako uopće postupiti.

Đorđe Obradović upozorava na važnost pridržavanja etičkih pravila u novinarstvu kao profesiji: „Neovisno o završenome stupnju obrazovanja, etika novinarstva obvezuje sve koji se njime bave, jer njihovi medijski prilozima moraju biti etični.“ (<https://hrcak.srce.hr/44553>) Dakle, neovisno o tomu je li osoba koja se bavi novinarstvom diplomirani novinar ili se bavi

novinarstvom iako se za to nije školovala, sigurno je da se u toj profesiji svatko mora pridržavati etičkih pravila.

3.1. Standardi profesionalnog novinarstva

Novinari imaju moć izvještavanja, razotkrivanja dobrih i loših strana društva, a uz moć uvijek dolazi i odgovornost. S obzirom na to da su danas mediji rasprostranjeni i dostupni svima, novinari moraju biti posebno oprezni u svome djelovanju. Stjepan Malović (2005: 18) u svojoj knjizi *Osnovne novinarstva* kao profesionalne standarde izvještavanja navodi istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost i nepristranost.

Istinitost se smatra temeljem novinarskog izvještavanja. Novinar je dužan javnosti prenositi samo istinite informacije. Istina nikad ne može biti djelomična ili polovična – ono što se objavi ili je istina u potpunosti ili nije istina. Ovo je načelo izrazito važno pri izvještavanju o djeci kao žrtvama nasilja s obzirom na to da takvo izvještavanje ima velik utjecaj na život djece o kojima se izvještava. U takvim okolnostima novinar si ne smije dozvoliti pogrešku da objavi tvrdnju za koju nije sto posto siguran da je istinita. U svakom slučaju, bolje je nešto ne objaviti ili objaviti kasnije, nego objaviti ono za što novinar nije siguran da je istinito. U izvještavanju i istraživanju važno je imati pouzdane izvore informacija. Iako policiju i sudstvo možemo smatrati pouzdanim izvorima informacija, i njima se može potkrasti greška. Dakle, i u slučajevima kada novinar dobije informaciju od nekoga iz službe državne uprave, informaciju valja dodatno provjeriti (Malović 2005: 20).

Poštenje je važno u izvještavanju jer se događaj u tom slučaju sagledava s više različitih stajališta. Novinar u izvještavanju mora biti objektivan pritom ne zauzimajući stav koji se njemu osobno sviđa, odnosno s kojim se slaže. Da bi bio pošten u svom poslu, nužno je da objavljuje apsolutno sve, bez prešućivanja nekih činjenica (Malović 2005: 25). Točnost je neizostavan element svakoga novinarskog izvještavanja. Svakome se može dogoditi da pogriješi, bez obzira na to kojim se poslom bavi. Kako je rad novinara dostupan svima, pogreške se malo teže opraštaju. Posebnu pažnju pri izvještavanju nužno je posvetiti pisanju imena, pogotovo ako se radi o nekim negativnim temama, kao što je primjerice nasilje. Kada se takav događaj zbije u nekoj manjoj sredini, gdje je napisano i objavljeno ime osobe koja nije povezana s događajem, ta osoba može imati velike neugodnosti i negativne posljedice zbog nepažnje novinara, a nije kriva ni za što. „Svaka netočnost, uključujući i tiskarske pogreške, umanjuje vjerodostojnost novinara i medija“, ističe Malović (2005: 25). Čak i uz ispriku novinara u situaciji kada mu se potkade takva pogreška, postoji velika vjerojatnost da će čitatelji tekstove koje bude pisao ubuduće uzimati s rezervom, odnosno sa sumnjom u točnost navedenih informacija. Ispred želje za

ekskluzivnošću kod objave informacija, važnije je kao prioritet staviti točnost. Svaku je vijest i priču važno objaviti što prije, no točnost ne smije biti zanemaren element pri objavi, već prioritet u odnosu na brzinu.

Uravnoteženost je važan element novinarskog izvještavanja koji zahtjeva od novinara da svaku priču koja dođe do njega sagleda s više različitih stajališta. Bez obzira na to koliko je pouzdan izvor od kojega je novinar dobio informaciju, nužno je istu informaciju dodatno provjeriti – svaka priča uvijek ima dvije strane. Novinar nije sudac koji će odlučiti tko je u nekoj priči u pravu pa objaviti samo tu stranu. Njegova je dužnost sve podatke predložiti javnosti, koja sama ima pravo stvarati svoje mišljenje o toj temi. Ako se izvještava o primjerice obiteljskom nasilju, bez obzira na to što je vjerojatno gotovo cijela javnost (možda i novinar u privatnom životu) osudio nasilnika i proglasio ga „monstrumom“, ne opravdavajući njegovo djelovanje, nužno je javnosti predložiti i njegovu stranu priče, bilo kakvu njegovu izjavu o događaju koji se zbio (Malović 2005: 37). O tome koliko je u novinarstvu važno ostati objektivan, govori i nepristranost kao jedan od najvažnijih elemenata novinarskog izvještavanja. Novinar je, dakle, u svom radu dužan bez obzira na osobna stajališta izvještavati nepristrano, iznositi svaku stranu priče (Malović 2005: 42).

3.2. Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva

Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva temeljni je etički dokument koji novinarima daje smjernice za rad.

Kao što je već spomenuto, novinari se u svom radu susreću s brojnim dilemama pri izvještavanju. Ne postoje neka univerzalna pravila koja vrijede za svaku situaciju i za svakog novinara jednako. Kodeks časti HND-a sadrži smjernice s etičkog aspekta koje novinarima pomažu u izvještavanju o osjetljivim društvenim temama i osjetljivim društvenim skupinama kao što su primjerice djeca i žrtve nasilja.

Već u Općim načelima Kodeksa jasno stoji da javnost ima pravo biti upoznata s činjenicama, a iz tog prava proizlazi obveza novinara da o istim činjenicama točno, pravovremeno, potpuno, objektivno i istinito izvijesti. U svom radu novinari svojim djelovanjem ne smiju povrijediti bilo kojega pojedinca, čak i ako postupaju u dobroj vjeri. Kodeks časti HND-a sadrži smjernice vezane uz postupanje s izvorima informacija, pravo na privatnost i temeljne ljudske slobode, zaštitu posebno osjetljivih društvenih skupina, uredničku odgovornost, kao i smjernice za postupanje novinara u različitim situacijama u kojima se mogu naći za vrijeme svog rada (<https://www.hnd.hr/dokumenti>).

Kada se radi o zaštiti identiteta, ugleda, časti, dostojanstva i privatnosti djeteta, Kodeks je jasan – identitet djeteta koje je na bilo koji način uključeno u neki oblik nasilja ne smije biti otkriven. „Medijski prilozi o takvim slučajevima ne smiju omogućiti identifikaciju djeteta ili maloljetnika. Identitet djeteta ili maloljetnika dopušteno je otkriti samo iznimno, kada je to u javnom interesu i ne ugrožava dobrobit djeteta ili maloljetnika, te uz pristanak roditelja ili skrbnika djeteta ili maloljetnika, ili kada to radi dobrobiti djeteta traže državna tijela.“¹¹ (<https://www.hnd.hr/dokumenti>) Često se događa da novinari ne otkriju direktno i namjerno identitet djeteta koje je žrtva nasilja, ali otkriju primjerice imena i prezimena njegovih roditelja, mjesto stanovanja, školu u koje dijete ide itd., što pogotovo u nekim manjim sredinama lako dovodi do zaključka o kojemu se djetetu radi pa njegov identitet više nije zaštićen.

U čl. 14. Kodeksa stoji kako je novinar dužan štiti svačiju intimu od javnosti, odnosno nije dozvoljeno nepotrebno i neopravdano otkrivanje privatnih informacija javnosti. Svatko od nas ima pravo na privatnost – ako želimo da drugi poštuju našu privatnost, onda smo i mi dužni poštovati njihovu.

S posebnim oprezom izvještavanju novinar pristupa kada izvještava o samoubojstvima, ubojstvima, nesrećama, bolestima, bilo kakvim smrtnim slučajevima i teškim životnim situacijama.¹² (<https://www.hnd.hr/dokumenti>) Bez obzira na to što je možda navedeno djelo u okviru javnog interesa, ugled, čast i dostojanstvo ljudi ne smiju biti oštećeni – u suprotnom novinar snosi posljedice.

¹¹ čl. 20.

¹² čl. 15.

4. Djeca i mediji

Moć medija danas je neupitna. Masovna komunikacija koja se ostvaruje putem masovnih medija omogućava brzo širenje informacija, bilo da su one negativne ili pozitivne. Informacije koje novinari objave postaju dostupne velikom broju ljudi, a objavljivanjem nečega što otkriva identitet djece koja su u određenoj situaciji žrtve nasilja, ugrožavaju njihovu dobrobit. Teret koji djeca nose zbog posljedica vršenja nasilja nad njima dovoljno je težak i bez toga da se susreću sa svojim imenom u medijima i još gore, objavljenim fotografijama na kojima lice nije zamučeno kako se ne bi moglo prepoznati o kome se radi. Takve situacije mogu navesti vršnjake iz žrtvine okoline da žrtvu diskriminiraju, odbacuju, izruguju joj se ili na bilo koji drugi način otežaju žrtvi već dovoljno tešku situaciju i oporavak.

U fokusu ovoga završnog rada jesu djeca kao žrtve nasilja, iako ona nisu jedine žrtve nasilja. Brojne se žene susreću s nasiljem u braku ili izvanbračnoj zajednici. Dakako, muškarci u takvim situacijama također mogu biti žrtve nasilja, no to je rjeđi slučaj. Pri izvještavanju o žrtvama u nekoj situaciji, novinari ne smiju zaboraviti da su žrtve ljudi koji trebaju nastaviti svoj život dalje i u tome im ne smiju otežati otkrivanjem njihovog identiteta.

S obzirom na to da su djeca sve više konzumenti medijskih sadržaja i da su im ti sadržaji lako dostupni na internetu, eksplicitne sadržaje žrtava nasilja i bilo kakvih drugih negativnih situacija nedopustivo je objaviti – prvenstveno radi zaštite žrtve, a također i radi zaštite djece do kojih takav sadržaj može doći. Roditelji često zanemaruju činjenicu da se na internetu nalaze različiti sadržaji pa ponekad ne pridaju dovoljno pažnje kontroliranju sadržaja koji njihova djeca gledaju. Vezano uz to, djeci u ruke mogu doći svakakvi nasilni sadržaji. Njima kao društvenoj skupini koja nema jasno definirane stavove i možda ne može uvijek razlikovati dobro od lošega, mogu svakakve loše ideje doći na pamet, što može dovesti do vršnjačkoga nasilja jer dijete može oponašati sadržaj koji je vidjelo na internetu. Mediji u životu djece nemaju samo negativan utjecaj. Upravo su mediji ti koji su omogućili da šira javnost sazna koja su prava i želje djece, kako bi se ista mogla ostvariti, no i dalje je često slučaj da upravo mediji, koji naglašavaju važnost zaštite dječjih prava, ista ta prava i krše.

4.1. Kršenje dječjih prava u medijskom izvještavanju

Svaki će se novinar u svom radu barem jednom susresti s etičkom, odnosno moralnom dilemom. Svakome je u cilju ostvariti velik broj pregleda na portalima ili što veću prodajnu nakladu kada se radi o tiskanim medijima. S tim ciljevima događa se da se objavljuju informacije kojima se otkriva identitet djeteta, a sve se to opravdava javnim interesom. Bez obzira na to

koliko je interes javnosti za određenu temu velik, nedopustivo je povrijediti pravo djece na privatnost.

Dječja prava na privatnost najčešće se krše u izvještavanju o nasilju i humanitarnim akcijama. U slučaju nasilja, cilj je izvještavanja o tome da javnost bude upoznata s temom i činjenicom da se takvo što događa oko nas, kako bi se ukazalo na važnost prevencije takvih slučajeva i zaštite djece, a između ostalog, da se upozore institucije da nešto ne funkcionira kako treba. Zadaća je novinara da izvještava, informira javnost, potiče društvene promjene na bolje, no žalosno je što institucije počnu raditi svoj posao tek onda kada se dogodi tragedija i kada neka priča o nasilju, bilo vršnjačkom ili obiteljskom, postane javna. Primjer za to je slučaj djece s Paga, upravo glavni dio ovoga završnog rada – kada je otac iza šest sati ujutro svoje četvero djece bacio s balkona na beton. Svi su se novinari digli na noge, iz Centra za socijalnu skrb u Zadru izjavili su kako – iako je obitelj bila pod nadzorom Centra – ništa nije upućivalo na to da bi se takvo što moglo dogoditi. Nakon toga započelo je okrivljavanje institucija za to što po mišljenju mnogih ne rade svoj posao, a nedugo nakon cijeloga događaja, prestalo se pisati i govoriti o navedenoj temi. Identitet djece je otkriven – većina portala i novina objavila je ime i prezime oca i majke, mjesto u kojemu žive, ali i fotografije obiteljske kuće. Na fotografijama na kojima se nalaze djeca zamučena su im lica, no uz navedene informacije, lako je razaznati o kome se točno radi, pogotovo u manjoj sredini u kojoj djeca žive.

Uz obiteljsko nasilje, često je i ono vršnjačko. U takvim slučajevima novinari također trebaju biti oprezni pri izvještavanju. Ne smije se otkriti identitet ni žrtve niti zlostavljača. Često se događa da druga djeca snimaju npr. tučnjavu, a snimka zatim završi u medijima. Objava toga nedopustiva je – svima nam je dobro znano kako ono što se jednom objavi na internetu, zauvijek ostaje na internetu. Žrtvi nasilja društvo u kojem živi treba pomoći u oporavku, a ne ju dodatno stigmatizirati i podsjećati na incident koji se dogodio.

Kada se pak radi o humanitarnim akcijama, odnosno prikupljanju novčanih sredstava za pomoć djetetu koje ima zdravstvene probleme, najčešće su roditelji ti koji s tom pričom dolaze medijima. U cilju da se pomogne djetetu, narušavaju se njegovo pravo na privatnost i intimu, roditelji nerijetko ustupaju fotografije djeteta i medicinsku dokumentaciju kako bi dokazali javnosti da im je pomoć za dijete uistinu potrebna. Nije svako eksponiranje djeteta u javnosti nužno loše – u slučajevima prikupljanja financijske pomoći za liječenje djeteta, to se radi s ciljem da se djetetu pomogne. Ljudi će vjerojatno prije reagirati i odlučiti se za pomoć kada vide dijete, npr. fotografiju, nego kada pročitaju samo tekst. Novinari ipak i u slučajevima kada takve podatke objavljuju uz dozvolu roditelja i dalje moraju biti oprezni. Fotografije djeteta kojemu je potrebna pomoć ne bi trebale to dijete prikazivati u patnji i situacijama za koje se dijete ne bi

osjećalo ugodno, već bi se u medijima trebale koristiti fotografije na kojima dijete izgleda bolje, odnosno osjeća se donekle dobro.

4.2. Preporuke pravobraniteljice za djecu

Pravobraniteljica za djecu vodi brigu o zaštiti djece na razini Republike Hrvatske. Štiti njihove interese i provjerava usklađenost zakona o zaštiti dječjih prava. Uz to, propisuje određene preporuke kako bi se zaštitila prava i interesi djeteta. Te se preporuke odnose na različita područja – vezano uz djecu s teškoćama u razvoju, medije i oglašavanje, odgoj i obrazovanje, socijalnu skrb, zdravlje i zaštitu interesa djece (<http://dijete.hr/preporuke-pravobraniteljice-2/>).

Djeca kao posebno osjetljiva društvena skupina trebaju zaštitu ostalih jer sami nisu u mogućnosti štiti svoja prava i interese niti se zalagati za ista. Kako bi ih zaštitili u svim segmentima života, pridržavanje zakona i preporuka pravobranitelja za djecu je nužno. U kategoriji preporuka vezanih uz medije i oglašavanje, nalaze se dvije za ovaj završni rad važne preporuke pravobraniteljice za djecu u Hrvatskoj – Preporuka o zaštiti privatnosti djece u medijima i Preporuka pravobraniteljice o medijskom izvještavanju o djeci.

4.2.1. Preporuka o zaštiti privatnosti djece u medijima

„U preporuci o zaštiti privatnosti djece u medijima navode se načini učestalog kršenja dječjih prava. Posebno se ističe medijsko izvještavanje o nasilju među djecom u kojem prednjači prikaz pojedinačnog događaja, a ne nastojanje da se prevenira devijantno ponašanje.“ (Mesić 2017: 23) Nerijetko je slučaj da se identitet djece otkrije indirektno – otkrivanjem imena roditelja, škole ili vrtića u koje dijete ide, adrese stanovanja i sličnih podataka. U slučaju kada se otkrije identitet zlostavljača, moguće je da će se time otkriti i identitet žrtve, stoga u izvještavanju o takvim slučajevima valja biti posebno oprezan (ibid.). Potvrđuje to i istraživanje o izvještavanju o djeci 2010. godine u kojemu je analizirano sedam hrvatskih dnevnih novina – Večernji list, Jutarnji list, 24 sata, Vjesnik, Novi List, Slobodna Dalmacija i Glas Slavonije. Početna hipoteza istraživanja bila je da hrvatske dnevne novine pišu o djecu u uglavnom negativnom kontekstu, a ta je hipoteza na kraju istraživanja potvrđena (Ciboci et al. 2011: 106-122). To je još jedan pokazatelj važnosti zaštite identiteta djece, posebice kada se izvještava u negativnom kontekstu.

4.2.2. Preporuka pravobraniteljice o medijskom izvještavanju o djeci

Preporuka pravobraniteljice o medijskom izvještavanju o djeci sadrži smjernice vezane uz izvještavanje o djeci (file:///C:/Users/Mihaela/Downloads/073_Preporuka%20pravobraniteljice%20o%20medijskom%20izvjestavanju%20o%20djeci.pdf). Medijsko izvještavanje o djeci ili događajima u kojima djeca sudjeluju nije nužno uvijek loše. No kada se radi o situacijama u kojima je dijete žrtva ili je na bilo koji drugi način oštećeno ili bolesno, važno je izvještavati s posebnim oprezom. U konkretnoj se preporuci ukazuje na moć koju mediji imaju u svom djelovanju. Način na koji će novinari prenijeti neku priču ili događaj utječe na to kako će javnost reagirati, dakle – mediji utječu na kreiranje javnoga mnijenja.

Osim one primarne uloge, izvještavanja i informiranja javnosti, mediji imaju ulogu i u zaštiti djece i njihovih prava: „Iz svega navedenoga proizlazi moć medija da svojim izvještavanjem potaknu ili spriječe negativne oblike ponašanja.“ (ibid.) Ljudi će čitati, gledati i slušati ono što im mediji prezentiraju. Ako se posredstvom medija potiče svijest o važnosti zaštite prava djece, javnost će biti upoznata s problematikom u društvu, a to može dovesti i do pozitivnih promjena u društvu na području dječje zaštite. Češći je slučaj onaj u kojemu su upravo mediji ti koji povređuju prava djece. Pravobraniteljica za djecu u preporuci o medijskom izvještavanju o djeci (ibid.) upozorava na nužnost izvještavanja s posebnom pažnjom i oprezom kada se izvještava o djeci, ukazuje na važnost edukacije novinara za vrijeme studija o pravima djece i etičkim pitanjima, ali i zaštitu identiteta djeteta – nedozvoljeno je otkrivanje imena djeteta ili bilo kakvih drugih obiteljskih pojedinosti na temelju kojih bi se moglo zaključiti o kome se radi. Zaštititi se trebaju i djeca koja su počinila neki prekršaj ili kazneno djelo, a bolesnu djecu ili onu djecu koja imaju bilo kakve poteškoće u razvoju ne treba prikazivati kao zakinutu društvenu skupinu, već ukazivati na pozitivne strane kako bi se i ona mogla integrirati u društvo i biti prihvaćena.

5. Kršenje dječjih prava u izvještavanju na *online* medijima – slučaj djece s Paga

Priča o ocu koji je svoje četvero malodobne djece bacio s balkona obiteljske kuće na otoku Pagu brzo se proširila u svim medijima. Nesretni događaj zbio se 28. veljače 2019. i gotovo da nema portala, televizije ni radija u hrvatskom medijskom prostoru koji nisu izvijestili o tome. Kako to inače i biva, objavljuju se sve dostupne informacije – prvo one glavne, a zatim se vijest nadograđuje pojedinostima koje se naknadno saznaju. Kada se događaj tek zbio, intenzitet objavljivanja na portalima i u ostalim medijima bio je jači, no kako je vrijeme odmicalo, o temi se pisalo i govorilo sve manje, dok pisanje o tome nije u potpunosti prestalo. Ovim istraživanjem cilj je bio utvrditi jesu li prekršena ona dječja prava u navedenom primjeru koja su djeci u Kodeksu časti HND-a osigurana, te utvrditi također u kolikoj mjeri.

Pridržavanje etičkih pravila u radu novinara postaje upitno, a svjestan je toga i Danko Plevnik (2003: 56) koji tvrdi: „ako je etika kuća bitka, onda su hrvatski novinari velikim dijelom beskućnici.“ Često se kršenje etičkih pravila opravdava javnim interesom, no nerijetko se radi samo o znatiželjnoj javnosti i borbi medija za prevlast u medijskom prostoru, koji svoje čitatelje, gledatelje i slušatelje želi privući ekskluzivnim sadržajem, pa makar istim prekršio pravila struke. Iako mediji doprinose podizanju svijesti o važnosti zaštite dječjih prava, i dalje pronalazimo slučajeve u kojima su upravo oni prekršili prava djece objavivši, primjerice, identitet djeteta koje je žrtva nasilja ili nasilnik (Jelavić et al. 2011: 66).

5.1. Obilježja *online* medija

Mato Brautović u svojoj knjizi *Online novinarstvo* definira *online* medije kao „web stranice kojima je svrha informiranje korisnika, i to neovisno o tome radi li se o informativno-političkom, zabavnom ili nekom drugom sadržaju te neovisno o tome radi li se o digitalnom izdanju klasičnih medija ili o novom mediju“. (Brautović 2011: 13) Brzina kojom vijesti putuju i šire se na *online* medijima nevjerojatna je. Upravo zbog toga, kao i zbog činjenice da ono što se objavi na internetu ostaje zauvijek dostupno, pri objavljivanju u takvom obliku medija, nužno je biti izrazito oprezan. *Online* mediji ne bi postojali da nema interneta, koji je najvažniji preduvjet za njihovo postojanje. Brautović kao obilježja interneta navodi „neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznicama, arhiviranost“. (Brautović 2011: 44) U obilježjima interneta prepoznajemo i obilježja *online* novinarstva.

Obilježja interneta su ujedno obilježja *online* medija, a promatramo ih kao njihove prednosti. Neposrednost je karakteristika koja zahtjeva vještinu novinara. „Pri tome je cilj medija ostati

nevidljiv, tako da korisnik ima dojam da se nalazi u središtu događanja. Na to se može gledati i kao na oblik intimnosti između događaja, korisnika i medija“. (Brautović 2011: 44) Ovakav oblik izvještavanja zahtjeva vještine novinara u prenošenju priče. Prednosti neposrednosti su raznovrsnost, što omogućava velik broj ljudi i događaja vezanih uz temu, širenje, što znači mogućnost nadopunjavanja starih članaka novim informacijama, kvaliteta znači mogućnost lakog ispravljanja pogrešaka i kontekst znači da postoji mogućnost, zahvaljujući internetu, davanja cijelog konteksta nekom događaju ili temi, što je posebno važno kada se izvještava uživo (Brautović 2011: 44-45).

Ono po čemu se *online* novinarstvo posebno razlikuje od ostalih oblika novinarstva jest interaktivnost. Ona je u velikoj mjeri danas olakšana time što postoje društvene mreže, ali i mogućnost komentiranja tekstova na portalima. Brautović razlikuje dva osnovna oblika interaktivnosti na internetu: korisničko-korisničku interaktivnost koja obuhvaća interaktivnost između dvije ili više osoba kojima je računalo alat putem kojega ostvaruju komunikaciju, i korisničko-računalnu interaktivnost, koja podrazumijeva rad korisnika na računalu, primjerice programiranje (Brautović 2011: 45).

Multimedijalnost je pojam uz koji se vežu različite definicije i tumačenja, no ono što je zajedničko svima jest da multimedija spaja više medija. Kombiniraju se tekst, slika, zvuk, videozapisi i animacije. Na taj način korisnicima sadržaj postaje zanimljiviji (Brautović 2011: 47). Nelinearnost je svakako velika prednost *online* novinarstva. Nelinearan sadržaj znači da korisnik ima mogućnost pročitati, pogledati ili poslušati samo dio teksta koji ga zanima, bez pregledavanja cijeloga sadržaja. Uz nelinearnost nerijetko dolazi i povezivanje poveznica i podjela priče u dijelove (Brautović 2011: 48-49). Povezivanje poveznica omogućava korisniku da dodatan izvor informacija potraži klikom na poveznicu unutar sadržaja koji trenutno pregledava. Može se raditi o poveznici s nekim drugim *web* mjestom ili sadržajem o istoj temi o kojoj je, primjerice, portal na kojemu korisnik trenutno nešto čita, već pisao. Arhiviranost Brautović smatra velikom prednošću *online* novinarstva. Ova karakteristika označava „mogućnost pohranjivanja i ponovnog prikazivanja velikih količina informacija (podataka)“ (Brautović 2011: 50). Ti su nam podatci dostupni u bilo koje doba i na bilo kojem mjestu, ono što je nužno za pristup tim informacijama jest uređaj koji ima pristup internetu i na njemu mogućnost pregledavanja sadržaja. Uz sve prednosti *online* novinarstva, treba još spomenuti mogućnost brzog objavljivanja, što posebno dolazi do izražaja kada se izvještava o udarnim vijestima. Uz to, nema tolikoga troška kao kod tiska. No uz sve prednosti, *online* novinarstvo svakako ima i nedostatke. Glavni je nedovoljna količina pažnje koja se posvećuje obradi informacija. Razlog leži u tomu što postoji mogućnost vrlo lakog i brzog ispravka nečega što je već objavljeno. Unatoč tomu novinari bi svakom tekstu trebali pristupiti ozbiljno i savjesno.

Bolje je objaviti nešto nakon svih ostalih, a biti točan, nego objaviti nešto prvi, a iznijeti netočne ili djelomično točne informacije.

5.2. Analiza medijskog izvještavanja o slučaju djece s Paga na tri hrvatska portala

Hrvatsku javnost u veljači ove godine potresla je priča o ocu koji je svoju djecu dok su spavali bacio s balkona obiteljske kuće. Radi se o djevojčicama starima pet, sedam i osam godina te o dječaku starom tri godine. Nesretan događaj zbio se na Pagu, a riječ je o obitelji koja je već bila poznata zadarskom Centru za socijalnu skrb (u daljnjem tekstu: CZSS), pa su gotovo svi mediji otvorili ovu priču pitanjima o tome je li bilo propusta u radu djelatnika CZSS i je li se takva tragedija mogla izbjeći. Cilj ovoga završnog rada jest utvrditi jesu li takvim medijskim praćenjem prekršena dječja prava u kontekstu Kodeksa časti HND-a, u kojoj mjeri i na koji način. Posebna je pažnja posvećena analizi (ne)poštivanja standarda profesionalnog novinarstva i obilježjima *online* medija. Istraživanje je provedeno na člancima objavljenima u razdoblju od dva mjeseca – od 28. veljače 2019. do 28. travnja 2019. godine. Početna pretpostavka istraživanja bila je da će na regionalnim portalima (Slobodna Dalmacija, Antena Zadar) biti više detalja o životu obitelji u odnosu na nacionalni portal (Jutarnji list) te da će zaštita identiteta djece biti prekršena.

5.2.1. Slobodna Dalmacija

Slobodna Dalmacija je hrvatski dnevni list koji je pokrenut u Splitu 1943. godine. Tada su ga uređivali Miloš Žanko, Leon Geršković, Šerif Šehofić, Jure Kaštelan, Petar Šegvić i Vjekoslav Cvrle (Najbar-Agičić 2015: 159). Današnji glavni urednik novina i portala je Jadran Kapor dok je pomoćnik glavnog urednika za *web* Marin Katušić. S obzirom na to da je grad Pag u kojemu se događaj zbio u Dalmaciji (Zadarskoj županiji), logično je bilo očekivati da će portal koji izvještava o zbivanjima u Dalmaciji, izvještavati i o spomenutom slučaju.

Upisivanjem ključnih riječi „djeca, Pag, balkon“ u tražilicu na portalu, pojavljuje se 159 rezultata, odnosno tekstova koji su povezani s pojmovima pretraživanja. Od spomenutih 159 rezultata, njih je ukupno 29 povezano s temom. Prvi članak objavljen je 28. veljače 2019., a posljednji članak u razdoblju praćenja, 8. travnja 2019. godine. Na portalu su rezultati pretraživanja poredani prema relevantnosti, no postoji i mogućnost pregleda prema datumima – od najnovijega prema najstarijemu. Upisivanjem drugih ključnih riječi, „Josip Rođak“ (ime oca koji je bacio svoju djecu s balkona) nisu pronađeni rezultati vezani uz temu, što je i razumljivo

jer Slobodna Dalmacija nije željela otkriti njegov identitet. Oprema članka sastoji se od nadnaslova, naslova, fotografije i teksta, a međunaslova nema.

Istinitost kao prvi standard profesionalnoga novinarstva u velikoj je mjeri poštivan. U čak 17 članaka autori se pozivaju na neki pouzdan izvor informacija, kao što su zamjenik ravnatelja zadarske bolnice dr. Edi Karuc, ministar zdravstva Milan Kujundžić, voditelj Odjela za pedijatrijsku intenzivnu medicinu Klinike za pedijatriju Kliničkog bolničkog centra (u daljnjem tekstu: KBC) Zagreb i pomoćnik ravnatelja KBC-a Milivoj Novak, pročelnik službe za kirurgiju Saša Pavić, ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Nada Murganić, istražni sudac Županijskog suda u Zadru Hrvoje Visković, sudac Vrhovnog suda Damir Kontrec, ravnateljica zadarskog Centra za socijalnu skrb Vesna Burčul, zamjenik zadarskog županijskog državnog odvjetnika Duško Berović, glasnogovornik Općinskog suda u Zadru Denis Klarendić, predsjednica Upravnog vijeća Centra za socijalnu skrb u Zadru Marina Dujmović Vuković, voditeljica stručnog nadzora i predsjednica Udruge socijalnih radnika Štefica Karačić, zamjenik predsjednika Sindikata zaposlenika u djelatnosti socijalne skrbi Zvonimir Petrović, predsjednik Hrvatske komore socijalnih radnika Antun Ilijaš, splitski odvjetnik Vinko Ljubičić, pravobraniteljica za djecu Helenca Pirnat Dragičević, predsjednica Upravnog vijeća Centra za socijalnu skrb iz Zadra Marina Vuković Dujmović, koordinatorica za odnose s javnošću SOS Dječjeg sela Neža Šiptar i psihijatar s Klinike za psihijatriju KBC-a Split Boran Uglešić. U 15 članaka novinar se poziva na portal kao izvor – na Novi list poziva se u jednom članku, Jutarnji list u šest članaka, Zadarski u četiri članka, Dnevnik.hr u jednom i N1 televiziju triput, a u nekima od njih uz spomenute izvore, spominju se i prethodno navedena imena. Postoje i članci u kojima se novinar ne poziva ni na jedan izvor niti spominje neku od gore istaknutih osoba, dok se u svega nekoliko članaka navode informacije koje su novinari neslužbeno doznali – a što je tako i navedeno. Možemo zaključiti da novinari izvršavaju svoj zadatak izvještavanja javnosti o događaju, prenose istinite informacije i ne nagađaju o detaljima događaja.

Iako su gotovo svi članci točni, potkrijepljeni izvorima, točnost je ipak djelomično dovedena u pitanje – u jednom članku (<https://slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591608/dorh-pokrenuo-istragu-protiv-monstruma-s-paga-uzimao-je-jedno-po-jedno-dijete-iz-kreveta-i-bacao-ih-htio-ih-je-ubiti>). U njemu se navodi priopćenje Županijskog državnog odvjetništva u Zadru u kojemu stoji kako je balkon s kojega je otac bacio djecu visok 4,95 metara dok u drugom članku, objavljenom nakon toga, piše da je otac bacio djecu s terase obiteljske kuće koja je visoka šest metara (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591619/najteze-ozlijeena-djevojčica-s-paga-stabilno-nalazi-se-na-jedinici-intenzivne-njege-ne-bi-trebala-imati-ozbiljnih-posljedica-od-ozljeda-glave-i-mozga>). Visina od šest metara spominje se i u kasnijim člancima. Oba su članka potpisana inicijalima, no ne radi se

o istom autoru. I Malović u svojoj knjizi govori kako je „ništa lakše nego pogriješiti“ (Malović 2005: 31) – novinari nisu nepogrešivi, moguće je da im se potkade greška, ali to kod čitatelja uzrokuje preispitivanje točnosti i istinitosti ostalih informacija. S obzirom na to da se radi o važnoj temi koja je uzburkala cijelu hrvatsku javnost, točnost informacija je izrazito bitna. U ovom slučaju pogreška otkriva i neinformiranost autora teksta, dovodi u pitanje njegovu kompetentnost, ali i volju za provjerom informacija koje objavljuje, vjerodostojnost i točnost svih prethodno iznesenih informacija, kao i onih budućih.

Ono u čemu je poštivanje istinitosti kao standarda profesionalnog novinarstva problematično jest potpisivanje članaka. U osam članaka potpisani su autori imenom i prezimenom, u 13 članaka autori su potpisani inicijalima, u sedam članaka kao autor je navedena Hrvatska izvještajna novinska agencija (u daljnjem tekstu: HINA), a u tri članka je u kategoriji autora uz ime autora ili inicijale, naveden i portal Zadarski. U slučajevima kada se autor poziva na izvor u obliku nekoga drugog portala, iskorištena je mogućnost povezivanja poveznicama – klikom na link direktno se otvara članak na portalu s kojega su preuzete informacije.

U prvim člancima objavljenima nedugo nakon događaja, navode se samo izjave svjedoka, bez izjave počinitelja kaznenoga djela jer u tim trenucima on izjavu nije dao pa nije bilo moguće prenijeti njegovo stajalište, odnosno njegovu stranu priče. Navode se izjave i mišljenja ljudi povezanih sa slučajem, kao što su liječnici, ravnateljica CZSS i slično, ali nije navedena druga strana priče (počinitelja), stoga kriteriji poštenja i uravnoteženosti nisu u potpunosti zadovoljeni. Bez obzira na to što novinari ne zauzimaju nijednu stranu direktno i ne žele otkriti identitet počinitelja, njegovu su izjavu, odnosno stranu priče, mogli objaviti i ne otkrivši identitet. Ova je situacija specifična jer gotovo da nema osobe koja nije osudila ovoga čovjeka zbog njegovog postupka, stoga možemo smatrati velikim propustom novinara to što nisu naveli i njegovu stranu priče. Informacije koje se iznose su točne, a to potvrđuju prethodno navedena imena sugovornika na koje se pozivaju novinari u svojim člancima. Imaju pouzdane izvore informacija i ne navode svoja nagađanja i pretpostavke, već informacije u čiju su točnost sigurni. Na prvi pogled čini se da novinari ne zauzimaju stav, odnosno da su nepristrani, no naslov „Monstrum koji je svoju djecu bacio s balkona priveden na Županijski sud u Zadru: prijeti mu 50 godina iza rešetaka, no pokaže li se da je bio neubrojiv, neće završiti u zatvoru“ sugerira suprotno (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591383/monstrum-koji-je-svoju-djecu-bacio-s-balkona-priveden-na-zupanijski-sud-u-zadru-prijeti-mu-50-godina-iza-resetaka-no-pokaze-li-se-da-je-bio-neubrojiv-ence-zavrsiti-u-zatvoru>). Nazivajući počinitelja „monstrumom“, novinar jasno odaje kakav je njegov stav o tom događaju. Činjenica jest da se radi o situaciji u kojoj gotovo da nema osobe koja se ne zgraža nad činom tog oca, pa je teško ostati objektivan, no to je novinarova dužnost.

Novinari pri izvještavanju o konkretnom slučaju iznose pojedinosti o zdravstvenom stanju djece u javnost: „Od četvero djece koju je u Pagu s prvog kata obiteljske kuće bacio otac, troje ih je teško ozlijeđeno, a najteže sedmogodišnja djevojčica koja je na odjelu intenzivne medicine zadarske bolnice stavljena na mehaničko disanje. Dvije djevojčice nalaze se u jedinici intenzivne skrbi, a ostalo dvoje djece na kirurgiji, objavili su liječnici Opće bolnice Zadar na konferenciji za medije.“ (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591311/tesko-ozlijeena-djevojica-stigla-na-rebro-brigu-o-njoj-preuzeo-tim-na-celu-sa-sefom-pedijatrije>) U Kodeksu časti HND-a jasno stoji kako je dobrobit djeteta nadređena javnom interesu. U ovom slučaju radilo se o tome da je javnost zainteresirana za događaj, ali to ne opravdava činjenicu da su novinari prekršili prava djece na privatnost i postupili protivno etičkim pravilima struke. U cijeloj bujici članaka vezanih uz ovu temu koji su preplavili internet, Slobodna Dalmacija objavila je poduži tekst u kojemu jasno stoji, već u samom naslovu, kao i u tekstu, da neće objaviti identitet oca koji je naučio svojoj djeci, a uz to objašnjava i zašto to neće učiniti. Autor članka je Marin Katusić, pomoćnik glavnog urednika portala Slobodne Dalmacije. „Slobodna Dalmacija, dakle, neće objaviti identitet oca jer to nije informacija od javnog interesa. Potpuno je nebitno kako se otac zove i gdje je točno živio. Naime, objavom njegovog imena i fotografije posredno otkrivamo i identitet djece. Nije to samo nezakonito, nego je na štetu stradale djece. Svijet danas tako funkcionira; kada mediji objave njegovo ime, deseci tisuća ljudi upisat će ga u tražilicu, otvoriti Facebook profile i tako smo, makar su namjere bile najbolje, u djecu uperili reflektore, žrtvama napravili još veću štetu. Njihova imena ne trebate znati, a povlačenje fotografija onog koji im je učinio ovo nezamislivo zlo po medijima (Internet sve pamti) jednog dana samo će im otežati proces oporavka. Neobjavlivanjem njegova identiteta ne štitimo nasilnika, već njegove žrtve.“ (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591343/slobodna-dalmacija-nece-objaviti-fotografije-i-identitet-monstruma-s-paga-vazno-je-da-razumijete-zasto>) Premda je sve navedeno u ovom citatu točno, na portalu se toga nisu u potpunosti pridržavali. U Kodeksu časti HND-a navodi se kako su novinari dužni poštovati privatnost ljudi i s posebnim obzirom izvještavati o situacijama kada se radi o nekim nesrećama, ubojstvima, samoubojstvima, obiteljskim tragedijama i sličnome, a kao iznimka izvještavanja o takvim događajima je izniman javni interes, no prava djece nadređena su javnom interesu (<https://www.hnd.hr/dokumenti>).

Identitet obitelji nije otkriven direktno, ali otkriveno je ime ulice u kojoj obitelj živi (Ulica bana Josipa Jelačića) kao i izjava svjedoka u kojoj se govori o tome gdje počinitelj radi: „radi u Šimunima, na recepciji“. (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591364/svjedok-uzasa-na-pagu-bio-sam-u-ratu-zarobljen-ali-ovako-nesto-nikad-nisam-vidio-plakali-su-i-jekali-uzeo-sam-najmanjeg-polegao-ga-na-tlo-i-pokrio-dekicom>)

Također se u člancima na fotografijama pokazuju dijelovi obiteljske kuće. Postoji i fotografija u nekoliko članaka na kojoj se vidi otac kako ga odvođe policajci, no njegovo je lice zamučeno. Fotografija djece i majke na portalu nema. U tekstovima se objašnjavaju i pravni aspekti događaja – govori se o tome na koliko bi godina zatvora počinitelj mogao biti osuđen, koje bi mu bile olakotne i otegotne okolnosti itd. „Premda je najveća zapriječena kazna za teško ubojstvo ili pokušaj teškoga ubojstva 40 godina zatvora, odredbe o stjecaju kod kazni viših od 20 godina govore da se iznimno može osuđenika i osuditi na 50 godina zatvora. Uvjet za to je da broj barem dvije ili više pojedinačnih kazni dugotrajnoga zatvora prelazi 50 godina. Dakle ako primjerice za jedan pokušaj teškoga ubojstva dobije 25 godina zatvora, a za drugi 26, sud mu teoretski može izreći 50 godina zatvora. Ovo se sve naravno odnosi na to da je okrivljenik ubrojiva osoba. Ubroyivost utvrđuju vještaci psihijatri. Smanjena ubroyivost ili, pak, bitna smanjena ubroyivosti olakotne su okolnosti dok pak, neubroyiva osoba ne može biti osuđena jer se smatra da nije svjesna svojih postupaka. U tome slučaju osoba se mora uputiti na prisilno psihijatrijsko liječenje, a na kojemu mora ostati sve dok se ne procijeni da ta osoba više ne predstavlja opasnost za okolinu.“ (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591383/monstrum-koji-je-svoju-djecu-bacio-s-balkona-priveden-na-zupanijski-sud-u-zadru-prijeti-mu-50-godina-iza-resetaka-no-pokaze-li-se-da-je-bio-neubroyiv-nece-završiti-u-zatvoru>) Ovo je dobar način da se čitateljima približe i pravi aspekti cijele situacije, odnosno kakve posljedice će počinitelj djela imati.

Obilježja *online* medija možemo smatrati njihovim prednostima. Neposrednost, odnosno mogućnost da čitatelj ima dojam kao da se nalazi u centru događaja, tj. da se događaj što više približi korisniku, vidljiva je članku u kojemu su navedene izjave svjedoka događaja. Svjedoci opisuju ono što su vidjeli i zapravo su te njihove izjave ono što čitateljima podrobnije pokazuje događaj (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591364/svjedok-uzasa-na-pagu-bio-sam-u-ratu-zarobljen-ali-ovako-nesto-nikad-nisam-vidio-plakali-su-i-jecali-uzeo-sam-najmanjeg-polegao-ga-na-tlo-i-pokrio-dekicom>). U ostalim člancima neposrednost ne dolazi do tolikog izražaja jer se uglavnom prenose novosti o zdravstvenom stanju djece, gdje su sugovornici primjerice liječnici. Kad se za događaj tek saznalo, 28. veljače 2019., objavljeno je šest članaka, što je ujedno maksimalan broj objavljenih članaka o toj temi na portalu u jednom danu. Već sljedećega dana objavljena su četiri članka, a nakon toga objave se dan za danom smanjuju. Jelena Veljača potaknuta nesretnim događajem odlučila je 15. ožujka 2019. organizirati prosvjed kojim je iskazala nezadovoljstvo zbog postupanja institucija prema nasilju u društvu – toga su dana na portalu Slobodne Dalmacije objavljena dva članka vezana uz prosvjed, u čemu je vidljiva raznovrsnost kao jedna od prednosti neposrednosti, drugačiji se događaj nadovezao uz onaj glavni. Širenje informacija je također jedna od prednosti

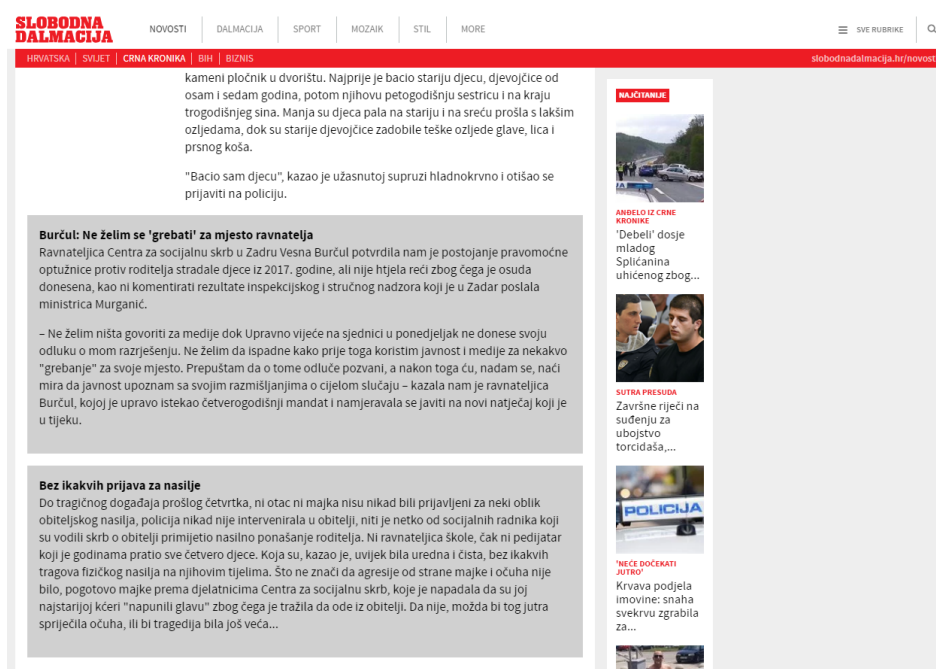
neposrednosti. U tom slučaju na portalu Slobodne Dalmacije tema se nije proširivala u jednom članku, nego je svaki put objavljen novi. *Online* novinarstvo ima veliku prednost i što se tiče ispravljanja pogrešaka. Spomenuta pogreška o visini balkona s kojega je otac bacio svoju djecu nije ispravljena, što upućuje na to da novinari tu pogrešku nisu ni primijetili. Neograničenost prostorom omogućuje davanje širega konteksta o određenoj temi, što je dobro jer se tema može detaljno obraditi – većina članaka je poduže napisana. Multimedijalnost je jedno od obilježja *online* novinarstva koje nije u dovoljnoj mjeri iskorišteno. Svaki članak sadrži fotografiju i tekst i ništa više od toga – nema videa, info-grafika, zvuka, bilo čega što bi upućivalo na dovoljnu iskorištenost multimedijalnosti. Fotografije su potpisane s „Hanza media“, a tek se uz poneku, uz ime tvrtke, nalazi i ime fotografa. Analizom je utvrđeno da je samo jedna fotografija (Slika 5.2.1.1) potpisana i objašnjena. Na toj se fotografiji nalazi vlasnik kuće u kojoj je živjela obitelj, a on je ujedno i svjedok nesretnoga događaja. Opis fotografije glasi: „Bernardo Maričević, vlasnik kuće, zatekao je užasan prizor“. (<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591364/svjedok-uzasa-na-pagu-bio-sam-u-ratu-zarobljen-ali-ovako-nesto-nikad-nisam-vidio-plakali-su-i-jekali-uzeo-sam-najmanjeg-polegao-ga-na-tlo-i-pokrio-dekicom>)

Slika 5.2.1.1 Jedina potpisana fotografija na portalu Slobodne Dalmacije

Slobodna Dalmacija ostvarila je dobru interaktivnost s čitateljima. Ispod svakoga članka postoji mogućnost komentiranja, što je u velikoj mjeri iskorišteno. Čak je 16 članaka komentirano, s tim da se gotovo na svakom od njih radi o većem broju komentara, a ne samo

jednom komentaru. Nelinearnost označava mogućnost da korisnici tekstu pristupaju redosljedom koji žele – nisu primorani čitati cijeli tekst da bi došli do dijela koji ih zanima, već mogu preskočiti ono što ne žele čitati i pročitati samo ono što ih zanima. Ta je mogućnost iskorištena u potpunosti, no to je jedna od karakteristika interneta pa je njeno ostvarenje nužno i neizbježno. Povezivanje poveznicama iskorišteno je u dovoljnoj mjeri. Već je spomenuto kako prilikom pozivanja na neki drugi portal kao izvor informacija, novinari koriste poveznice – klikom na link direktno se prebacujemo na članak iz kojega su informacije preuzete. Unutar tekstova u 14 članaka nalaze se poveznice na druge članke povezane s temom – te su poveznice napisane u obliku naslova članaka s kojima su povezani i istaknute crvenom bojom, a u pet članaka na kraju teksta nalaze se okviri s dijelovima teksta iz prethodno objavljenih članaka povezanih s temom (Slika 5.2.1.2).

Slika 5.2.1.2 Primjer dvaju okvira kojima se članak povezuje s prethodno objavljenim člancima o istoj temi

5.2.2. Antena Zadar

Antena Zadar je regionalna medijska kuća – istoimeni radio i portal koji donose vijesti s područja Zadarske županije. S obzirom na to da se Pag nalazi na području Zadarske županije, očekivano je bilo da će izvještavati i o ovom nesretnom događaju, a ta se pretpostavka pokazala točnom. Upisivanjem ključnih pojmova „djeca, Pag, balkon“ u tražilicu portala, pronađeno je 25

članaka, od kojih su ukupno 22 vezana uz temu. Članci se na portalu pojavljuju nasumično, nevezano uz datume objave, a ne postoji mogućnost da se poredaju na takav način, što je nedostatak. Prvi članak objavljen je 28. veljače 2019., a posljednji u razdoblju praćenja 10. travnja 2019. godine. Upisom ključnih riječi „Josip Rođak“ pojavi se osam rezultata koji su vezani uz temu, a ne radi se o istim člancima kao kod prvoga pretraživanja ključnih riječi.

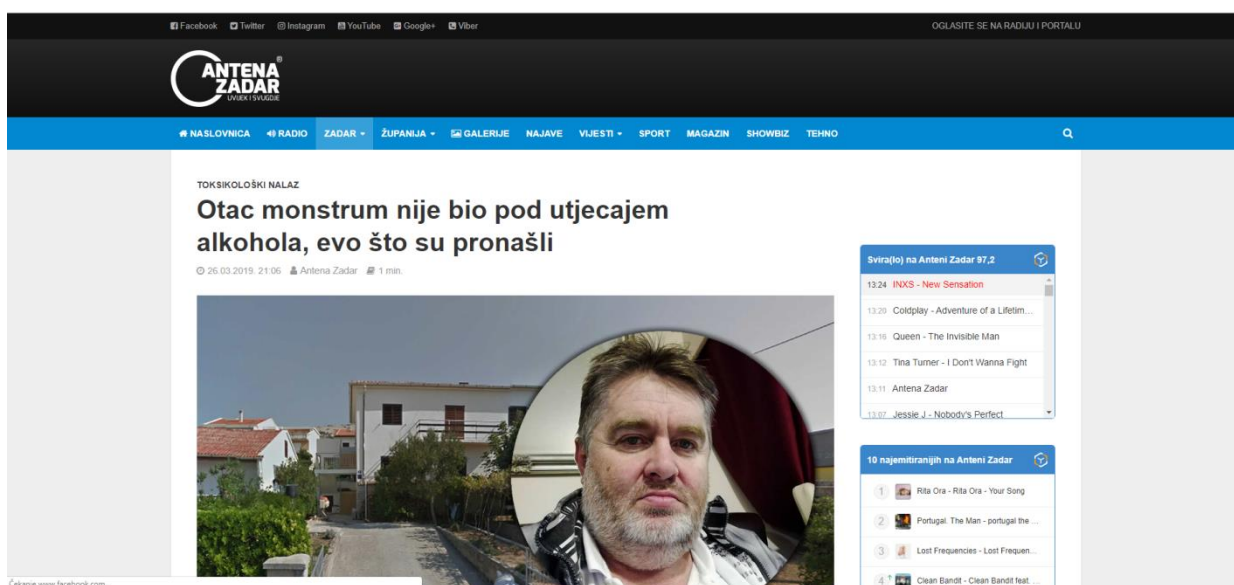
Istinitost kao standard profesionalnog novinarstva poštivana je u izvještavanju portala Antena Zadar o konkretnom slučaju. U velikom broju članaka autor se poziva na pouzdan izvor kao što su glasnogovornica zadarske policije Ivana Grbin, predstojnica Klinike za psihijatriju KBC-a Zagreb Alma Mihaljević Peleš, sudska vještakinja i forenzička psihijatrica iz Klinike za psihijatriju Vrapče Suzana Kos, Pravobraniteljica za djecu Helenca Pirnat Dragičević, Ravnateljica Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba Gordana Buljan Flander, splitski psihijatar Ivan Urlić, glavni ravnatelj policije Nikola Milina, zamjenik ravnatelja Opće bolnice Zadar Edi Karuc, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Županijsko državno odvjetništvo u Zadru, specijalist pedijatar u KBC-u Zagreb dr. Toni Matić, ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Nada Murganić, stručna inspektorica Štefica Karačić, odvjetnik Veljko Miljević, istražni sudac Županijskog suda u Zadru Hrvoje Visković, glasnogovornik Općinskog suda Denis Klarendić, psihologinja s KBC-a Zagreb Marina Grubić, profesorica Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci Jasminka Zloković, voditelj Odjela za pedijatrijsku intenzivnu medicinu Klinike za pedijatriju KBC-a Zagreb i pomoćnik ravnatelja KBC-a Milivoj Novak, koordinatorica za odnose s javnošću SOS Dječjeg sela Neža Šiptar. Radi se o osobama koje su upućene u situaciju pa daju izjave iz okvira svoga djelokruga rada, zbog čega ih se može smatrati pouzdanim izvorima. Postoje članci u kojima su prikupljena mišljenja istaknutih psihijatara, psihologa i odvjetnika koji komentiraju situaciju iz pozicije svoga djelokruga rada, iako nisu direktno uključeni u slučaj.

Novinari se pozivaju na druge medije kao izvore – Jutarnji list u dva članka, Večernji list u četiri članka, RTL u tri članka, Tportal u jednom članku, Radio Zadar u jednom članku, portal 100 posto u jednom članku, N1 televizija u dva članka, HRT u dva članka, 24 sata u tri članka, Nova TV (Dnevnik Nove TV) u tri članka i portal Index u dva članka. Ono u čemu je istinitost upitna jest potpisivanje autora članaka. U 23 članka kao autor se navodi „AZD“, u četiri Antena Zadar i u preostala tri, agencija – HINA. Poštenje se definira kao objektivno izvještavanje u kojemu novinar ne zauzima stajalište i ne iznosi svoj stav. U ovom slučaju, prenesene su izjave više sudionika vezanih uz događaj ili osoba koje su povezane sa sudionicima, što potvrđuje i činjenicu da je novinar izvještavao uravnoteženo, odnosno da je iznio više strana priče. Tako su na portalu Antene Zadar prenijeli izjave majke, izjave oca kao i izjave polusestre i bratića Josipa Rođaka (<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/02/majka-unesrecene-djece-probudio-me-bila->

sam-u-gacama-bosa-vidjela-sam-dijete-u-lokvi-krvi;

<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/progovorio-josip-rodak-jako-volim-tu-djecu-brinem-o-njima-cak-sam-kupio-svima-mobitele-nisam-spavao-ne-znam/>;

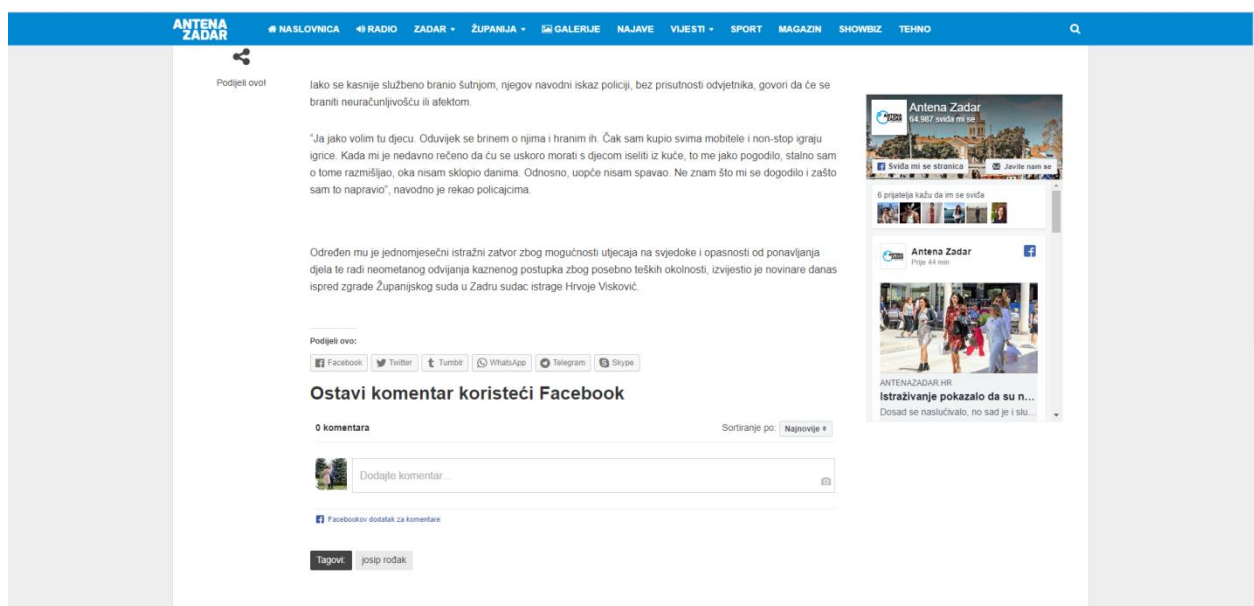
<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/tko-je-josip-rodak-morao-se-odseliti-zbog-teske-naravi-sukoba-i-nelegalnog-posla/>). Novinari u pravilu ne zauzimaju stajalište, iznimka su četiri članka u kojima u naslovu Josipa Rođaka nazivaju „monstrumom“, što na neki način odaje mišljenje novinara o njemu. Ovo upućuje na pristranost novinara (Slika 5.2.2.1). Koliko god teško bilo novinaru ponekad zadržati objektivnost, posebice kada se radi o ovakvoj situaciji, to je nužno sastavni dio novinarskoga posla. U nekom drugom medijskom obliku, primjerice komentaru, novinar može iznijeti svoje stajalište o konkretnom događaju, no u vijesti uvijek mora ostati nepristran.

Slika 5.2.2.1 Pristranost na portalu Antene Zadar

Točnost je vidljiva u pouzdanim izvorima na koje se novinari pozivaju – na portale u 25 članaka, a na osobe u 20 članaka dok se u nekim člancima novinari pozivaju i na portale i osobe istovremeno. Ono u čemu se vidi nedosljednost u točnosti jesu pogreška kao u prethodno analiziranom portalu Slobodnoj Dalmaciji. U jednom članku spominje se balkon visine 4,95 metara, a u drugom balkon visine šest metara (<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/oglasio-se-dorh-htio-je-ubiti-djecu-jedno-po-jedno-uzeo-je-u-narucje-dok-su-spavala>; <https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/majka-i-djeca-iz-paga-završili-u-sos-djecjem-selu-drzava-ih-nije-imala-gdje-smjestiti/>). Također se potkralo nekoliko zatipaka, ali i nepotpuni navodni znakovi. Neposrednost se očituje u prvom članku koji

je objavljen – prenose se izjave svjedoka koji detaljima s mjesta događaja daju slikovit prikaz. U ostalim člancima kao prednost neposrednosti iskorištena je raznovrsnost – 13 članaka poziva se na neku relevantnu osobu koja daje svoje mišljenje o temi (psihijatar, psiholog, odvjetnik itd.). Stare informacije nadopunjuju se novima ali svaki put u drugom, novom članku, što pokazuje iskorištavanje prednosti i mogućnosti širenja i nadopunjavanja informacija. Kvaliteta je također jedna od prednosti neposrednosti, no pogreške primijećene u analizi portala, i dalje nisu ispravljene, što upućuje na neznanje novinara o postojanju pogrešaka. U svim člancima u kojima se novinar poziva na neki izvor, on je označen i povezan poveznicom tako da klikom na link čitatelja vodi direktno na članak koji je objavio određeni portal, a ne na naslovnu stranicu portala, što upućuje na to da se povezivanje poveznicama kao obilježje *online* medija ostvaruje i da se iskorištava ta prednost. Interaktivnost nije iskorištena uopće (Slika 5.2.2.2). Istraživanje je pokazalo da apsolutno nijedan članak vezan uz ovu temu nema niti jednoga komentara, niti portal potiče korisnike na komentiranje sadržaja.

Slika 5.2.2.2 Neostvorena interakcija na portalu Antene Zadar

Multimedijalnost je još jedna karakteristika *online* novinarstva koja nije u dovoljnoj mjeri ispunjena – svaki članak sadrži tekst i naslovnu fotografiju, ali ništa više od toga. Ne koriste se info-grafike, video, fotogalerije niti bilo što slično. Nelinearnost i arhiviranost kao načela u potpunosti su iskorištena, no njihovo postojanje podrazumijeva se uz internet, a ne samo uz *online* medije. Nelinearno organiziran sadržaj znači da korisnik može sadržaj pregledati redosljedom kojim želi, a arhiviranost da sadržaj, odnosno članci, budu dostupni dugo nakon objave. Na ovom je portalu također prekršeno pravo djeteta na privatnost. Naime, otkrivaju se

detalji i pojedinosti iz života obitelji, primjerice radno mjesto oca. Nije otkriven identitet djece, no otkriven je identitet oca – objavljene su njegove fotografije, ime i prezime, kao i radno mjesto (<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/djeca-s-paga-su-bolje-vec-se-igraju-u-bolnickoj-sobi-i-po-hodnicima/>). S obzirom na to da se radi o relativno maloj sredini u kojoj se ljudi poznaju, nema sumnje u to da će mještani znati o kojoj se djeci radi. To znači da je otkrivanjem identiteta oca indirektno otkriven i identitet njegove djece. Također se pažnja posvećuje i pojašnjavanju pravnih aspekata priče, u članku prenesenom s RTL-a, gdje je novinar Boris Mišević razgovarao s odvjetnikom Brankom Šerićem koji je pojasnio situaciju s pravne strane i moguću kaznu za počinitelja (<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/najveca-kazna-ikada-odvjetnik-seric-za-svako-dijete-moze-dobiti-do-40-godina-zatvora/>). Postoje i dva članka u kojima psihijatrica daje svoje mišljenje o situaciji i ocu te jedan članak u kojemu psihijatar također analizira situaciju i psihičko stanje oca.

Fotografija je dio opreme u svakom članku, a nijedna od njih nije potpisana niti objašnjena. U osam članaka na naslovnoj fotografiji se nalazi otac, Josip Rođak, na dvije fotografije se nalazi sa sinom, na pet fotografija nalaze se djevojčice, na dvije fotografije djeca s majkom, na četiri fotografije tadašnja ravnateljica CZSS Zadar Vesna Burčul, na dvije fotografije ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Nada Murganić, a ostale fotografije su ilustracije. Pozitivna je strana što su lica djece na svakoj fotografiji na kojoj su prikazana, zamagljena. U čak 18 članaka, u naslovima se nalazi izjava neke osobe, a međunaslovi postoje u osam članaka dok je nadnaslov dio opreme u svakom članku.

5.2.3. Jutarnji list

Jutarnji list je hrvatski dnevni list u sklopu medijskoga koncerna Hanza Media. Osim tiskanoga izdanja ima i *online* izdanje, odnosno portal. Za potrebe ovoga završnog rada analizirano je medijsko praćenje događaja na Pagu i na portalu Jutarnjeg lista s obzirom na to da se radi o portalu koji prati sva važna događanja u Hrvatskoj na dnevnoj bazi. Početna pretpostavka analize bila je da će na portalu biti dosta sadržaja vezanih uz događaj na Pagu, što se pokazalo točnim.

Na portalu postoji mogućnost da se članci dobiveni pretragom ključnih riječi poredaju prema datumu – od najstarijega ili od najnovijega, i prema važnosti. Upisivanjem ključnih riječi „djeca, Pag, balkon“ pojavljuje se više od 7.355,00 članaka koji obuhvaćaju svaki od ova tri pojma, no ne nužno zajednički. Stoga su kao ključne riječi upisane „djeca s Paga“ i tada je dobiven rezultat pretraživanja – 6.769,00 članaka vezanih uz temu. Kako su postavke pretraživanja zadane prema relevantnosti, pronalaženje članaka vezanih uz temu nije bilo teško. Od ukupno 6.769,00

rezultata pretraživanja, 33 članka su vezana uz temu. Prvi članak objavljen je 28. veljače 2019., a posljednji u razdoblju praćenja, 11. travnja 2019. U jednom članku radi se o Jeleni Veljači, vezano uz prosvjed koji je organizirala potaknuta nesretnim događajem na Pagu (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/jelena-veljaca-nisam-spavala-zbog-djece-iz-paga-bitijavna-osoba-obavezuje-sad-je-trenutak-da-nesto-i-napravim-po-tom-pitanju/8437880/>). U drugom članku donosi se životna priča pomoćnika ravnatelja KBC-a Zagreb Milivoja Novaka (<https://www.jutarnji.hr/life/zivotne-price/zivotna-prica-doktora-s-rebra-na-ciji-je-odjel-doslajdjevojcica-s-paga-s-teskim-ozljedama-glave-nakon-sto-ju-je-otac-bacio-s-balkona/8469407/>). Upisivanjem ključnih riječi „Josip Rođak“ nema rezultata vezanih za konkretan slučaj.

Istinitost kao glavni standard profesionalnog novinarstva poštivana je u izvještavanju Jutarnjeg lista o konkretnom slučaju. U velikoj mjeri novinari se pozivaju na relevantne izvore koji su direktno uključeni u slučaj ili imaju indirektne veze s njime, ili pak samo komentiraju situaciju – primjer za to je članak u kojemu psihijatrijski vještak Špiro Janović i forenzička psihijatrica Nadica Buzina daju svoje viđenje psihičkoga stanja oca (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/renomirani-psihijatri-o-monstruoznom-cinu-oca-na-pagu-nije-to-bio-akt-ludila-sve-sto-je-radio-pokazuje-da-je-bio-prilicno-svjestan-svojih-postupaka/8438774/>). Izvori na koje se pozivaju su ravnatelj zadarske bolnice Željko Čulina, pročelnik službe za kirurgiju Saša Pavić, zadarski župan Božidar Longin, voditelj Odjela za pedijatrijsku intenzivnu medicinu Klinike za pedijatriju KBC-a Zagreb i pomoćnik ravnatelja KBC-a Milivoj Novak, ministar zdravstva Milan Kujundžić, ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Nada Murganić, forenzička psihijatrica iz Klinike za psihijatriju Vrapče Suzana Kos, pravobraniteljica za djecu Helena Pirnat Dragičević, vlasnik kuće na Pagu u kojoj je obitelj živjela Bernardo Maričević, šef dječje kirurgije Jaša Pavić, glasnogovornica zadarske policije Ivana Grbin, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zadru Duško Berović, sudac Vrhovnog suda Damir Kontrec, glasnogovornik Županijskog suda u Zadru Hrvoje Visković, bivša djelatnica Centra za socijalnu skrb u Pagu (ime nije navedeno) koja je do mirovine nadgledala obitelj, glasnogovornik Općinskog suda u Zadru Denis Klarendić, psihijatrijski vještak i pročelnik Zavoda za hitna i krizna stanja te psihotraumatologiju KBC-a Zagreb Špiro Janović, forenzička psihijatrica Zavoda za forenzičku psihijatriju Psihijatrijske bolnice Vrapče Nadica Buzina, odvjetnica Vesna Alaburić, koordinatorica za odnose s javnošću SOS Dječjeg sela Neža Šiptar, odvjetnik 54-godišnjeg oca Branimir Zorica i predsjednica Hrvatske udruge socijalnih radnika Štefica Karačić.

U 24 članaka novinari se pozivaju na pouzdane, gore navedene izvore, a također u 24 članka pozivaju se na neki drugi portal kao izvor informacija – od toga Radio Zadar u dva članka, Zadarski.hr u sedam članaka, HRT u jednom članku, Radio Pag u jednom članku, Novi list u

jednom članku, N1 televizija u šest članaka, Slobodna Dalmacija u jednom članku, Informativni centar Virovitica u jednom članku, Novu TV u dva članka, Zadarski list u jednom članku i RTL u jednom članku. U člancima u kojima se novinari ne pozivaju na izvor, nema nagađanja ili bilo čega što bi upućivalo na to da navedene informacije nisu istinite. Tek se u jednom članku za neke informacije kaže da su neslužbene i nepotvrđene, što je tako i navedeno (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/tko-je-otac-koji-je-djecu-bacio-s-prvog-kata-djeca-su-uvijek-izgledala-uredno-majka-ih-je-redovito-vodila-u-setnju-vrtic-skolu/8432336/>). U tri članka je kao autor potpisan Zadarski.hr, Jutarnji.hr u osam članaka, Hina u pet članaka, Hina i Jutarnji.hr zajedno u dva članka, imenom i prezimenom autori su potpisani u 14 članaka, a u jednom članku su potpisana dva autora imenom i prezimenom, Jutarnji.hr i Hina.

Istraživanje je pokazalo kako standard poštenja nije poštivan u dovoljnoj mjeri. Naime, ni u jednom članku ne spominje se bilo kakva izjava oca – u medijskom prostoru Jutarnjeg lista prilikom izvještavanja o ovoj temi, nije dobio priliku iznijeti svoju stranu priče. To na neki način upućuje na pristranost u izvještavanju i na nepoštivanje uravnoteženosti – nisu sve osobe koje su sudjelovale u događaju imale priliku iznijeti svoj stav. Stav su imale priliku iznijeti polusestra oca i tadašnja ravnateljica CZSS u Zadru Vesna Burčul.

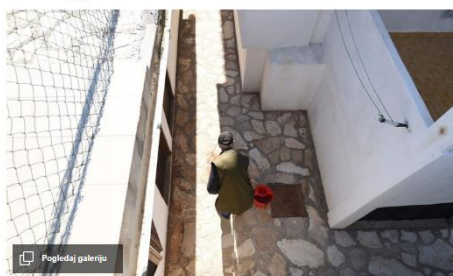
Ni u jednom članku ne piše nešto što bi direktno upućivalo na to da novinari nisu nepristrani prilikom izvještavanja o konkretnoj temi – novinar ne iznosi svoje stajalište i ne komentira događaj. Jedino što upućuje na to jest ranije spomenuta činjenica da nisu prenesene sve strane priče. Točnost iznesenih informacija i podataka u velikoj je mjeri poštivana. Ono u čemu je pronađena greška jest kao i na prethodna dva portala – visina balkona. U jednom se članku spominje visina balkona od 4,95 metara, a u drugom članku visina od šest metara (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/otac-koji-je-bacio-djecu-s-balkona-brani-se-sutnjom-maksimalna-kazna-je-40-godina-zatvora-ali-moze-se-dogoditi-da-proces-ide-u-drugom-pravcu/8435783/>; <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/foto-video-horor-na-pagu-s-prvog-kata-kuce-otac-bacio-svoje-cetvero-male-djece/8431826/>). Iako postoji mogućnost ispravka, ona nije iskorištena. U spomenutom drugom članku (Slika 5.2.3.1) vidljivo je iskorištavanje multimedijalnosti – članak sadrži fotogaleriju, naslovnu fotografiju, tekst i videozapis. Elementi multimedijalnosti, osim u ovom, pronađeni su u još devet članaka koji uz tekst sadrže više od jedne fotografije, a od tih devet, u tri članka se nalaze fotogalerije.

prostoriama policije, javlja Radio Zadar.

Ravnatelj zadarske bolnice dr. Željko Čulina potvrdio je za [Zadarski.hr](https://www.zadarski.hr) da su rano jutros primili četvero djece s Paga i da su im pružili potrebnu liječničku pomoć.

- Nakon prvog pregleda i obavljenih rendgenskih snimanja mogu reći da je dvoje djece u dobi od 7 i 8 godina zadobilo teže ozljede i oni su smješteni u jedinicu intenzivnog liječenja. Radi se o prijelomima. Drugo dvoje djece u dobi od 3 i 4 godine zadobilo je lakše tjelesne ozljede, ali njihovo stanje je i dalje pod liječničkim nadzorom - kazao je ravnatelj OB Zadar dodavši da će šire informacije o stanju malih pacijenata biti iznesene na konferenciji za medije koja će se održati u bolnici u 12 sati.

Prema neslužbenim informacijama, muškarac koji je svoju djecu bacio sa šest metara visine član je inače problematične obitelji koja se doselila na Pag.

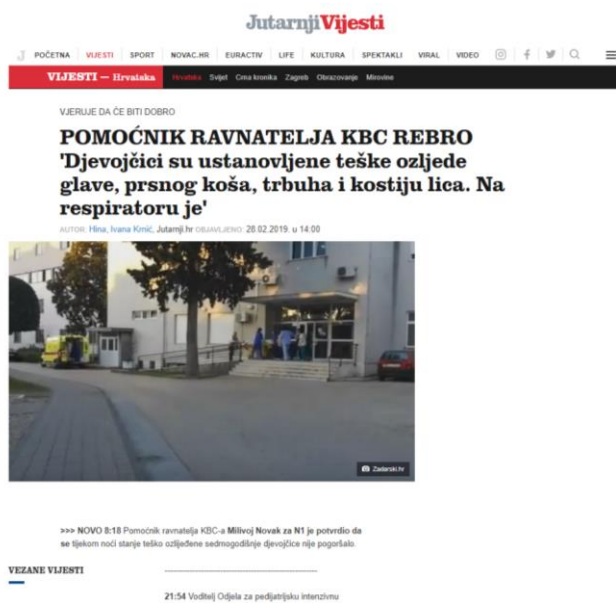
Slika 5.2.3.1 Ostvarivanje multimedijalnosti na portalu Jutarnjeg lista

Neposrednost je ostvarena u velikoj mjeri u tri članka i to u obliku videozapisa. Prvi članak je ujedno onaj koji je prvi objavljen vezano uz konkretan slučaj – u njemu se nalazi fotogalerija s mjesta događaja i kratak videozapis (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/foto-video-horor-na-pagu-s-prvog-kata-kuce-otac-bacio-svoje-cetvero-male-djece/8431826/>). Drugi članak je onaj vezan uz konferenciju za novinare, gdje se nalazi video s konferencije, a treći članak je onaj u kojemu je video preuzet s portala [Zadarski.hr](https://www.zadarski.hr) i u njemu se vide trenutci u kojima djevojčicu izvoze iz bolnice kako bi ju smjestili u vozilo kojim će biti prevezena u KBC Zagreb na daljnje liječenje (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/video-lijecnici-iz-zadarske-bolnice-o-djeci-s-paga-jedna-djevojica-je-u-komi-ima-ozljede-glave-i-prsnog-kosa-a-drugu-moramo-sutra-operirati/8432846/>; <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pomocnik-ravnatelja-kbc-rebro-djevojcici-su-ustanovljene-teske-ozljede-glave-prsnog-kosa-trbuha-i-kostiju-lica-na-respiratoru-je/8433284/>). Iako u medijskom izvještavanju Jutarnjeg lista nema izjave oca ili majke, postoje brojne, ranije spomenute osobe koje su svojim izjavama, komentarima i analizama sudjelovale u oblikovanju priče. To je svakako prednost neposrednosti kao obilježja *online* novinarstva koji je ispunjen. Dakle, iskorištena je mogućnost povezivanja više osoba s jednim događajem, čitateljima je ponuđen velik broj različitih osoba vezanih uz temu. Na Jutarnjem je također objavljena izjava polusestre oca koji je bacio svoju djecu s balkona, kao i

izjava tadašnje ravnateljice CZSS u Zadru Vesne Burčul (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/polusestra-54-godisnjaka-koji-je-bacio-svoju-djecu-s-balkona-srce-mi-se-slama-zbog-malisana-samo-da-se-oporave-njega-nisam-vidjela-osam-godina/8434994/>); <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/sefica-zadarskog-centra-za-socijalnu-skrb-ta-obitelj-je-bila-u-nasem-tretmanu-ali-nikada-nikakvo-nasilje-nije-bilo-prijavljeno/8434478/>). Proširenje vijesti kao jedna od prednosti neposrednosti iskorištena je u jednom članku koji je nadopunjavan novim informacijama (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pomocnik-ravnatelja-kbc-rebro-djevojci-su-ustanovljene-teske-ozljede-glave-prsnog-kosa-trbuha-i-kostiju-lica-na-respiratoru-je/8433284/>). Mogućnost ispravaka pogrešaka kao prednost neposrednosti, kako je ranije navedeno s primjerom visine balkona, nije iskorištena. To upućuje na neznanje novinara za postojanjem pogreške. Kontekst je kao prednost neposrednosti ispunjen u videozapisima jer čitateljima portala daje širu sliku o događaju i mjestu događaja. Interaktivnost je u velikoj mjeri ostvarena – čak su 23 članka komentirana iako novinari ne potiču čitatelje na komentare. Nelinearnost i arhiviranost obilježja su *online* novinarstva čije je ostvarivanje gotovo zajamčeno postojanjem interneta. Korisnici imaju mogućnost pristupiti željenom sadržaju redoslijedom kojim žele, a sav taj sadržaj ostaje dostupan na portalu dugo nakon objave.

Povezivanje poveznicama ostvaruje se u 17 članaka – kod pozivanja na neki portal kao izvor, postoji poveznica koja čitatelja direktno vodi na članak objavljen na tom drugom portalu, a ne na naslovnu stranicu, što je prednost. U deset članaka fotografije su potpisane. Uglavnom se radi o imenu i prezimenu osobe koja se nalazi na fotografiji, u pet članaka, u jednom članku svaka fotografija sadrži kratak opis, u jednom članku samo jedna fotografija sadrži opis, a u ostala tri članka na fotografiji se prikazuje mjesto nesreće, a to stoji i u opisu fotografije (<https://www.jutarnji.hr/life/zivotne-price/zivotna-prica-doktora-s-rebra-na-ciji-je-odjel-dosla-djevojica-s-paga-s-teskim-ozljedama-glave-nakon-sto-ju-je-otac-bacio-s-balkona/8469407/>). Također se tekst nadopunjava okvirima na dnu članka koji nadopunjavaju sadržaj – te okvire pronalazimo u devet članaka. Identitet roditelja nije otkriven direktno – u jednom članku navode se njihovi inicijali, ali tijekom izvještavanja spominje se i radno mjesto oca, a nezanemariva je i činjenica da postoji puno fotografija na kojima se vidi kuća u kojoj je obitelj živjela, što indirektno otkriva o kome se radi (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/otkrivamo-nove-pojedinosti-o-paskoj-obitelji-doznali-smo-sto-je-bio-prijelomni-dogadaj-za-najstariju-kcer-nakon-cega-je-smjestena-u-dom/8441213/>). Djeca i majka ne pojavljuju se niti na jednoj fotografiji dok se otac pojavljuje samo na jednoj, a u tom je slučaju njegovo lice zamagljeno (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/bivsa-djelatnica-centra-za-socijalnu-skrb-otkrila-nam-je-nepoznate-detalle-o-obitelji-s-paga-nazalost-bilo-je-razloga-da-budu-pod-nasim-nadzorom/8438714/>). Povreda privatnosti djeteta učinjena je objavom videozapisa (Slika 5.2.3.2)

koji je preuzet s portala Zadarski.hr, što smatramo neopravdanim senzacionalističkim otkrivanjem djetetove intime u javnosti (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pomocnik-ravnatelja-kbc-rebro-djevojcici-su-ustanovljene-teske-ozljede-glave-prsnog-kosa-trbuha-i-kostiju-lica-na-respiratoru-je/8433284/>). Naime, sporni videozapis prikazuje djevojčicu koju djelatnici zadarske bolnice prevoze u vozilo kojim će biti prebačena u KBC Zagreb na daljnje liječenje.

Slika 5.2.3.2 Kršenje djetetova prava na privatnost na portalu Jutarnjeg lista

5.2.4. Sličnosti i razlike analiziranih portala

Analizirani portali imaju puno sličnosti. Na svakom portalu poštuje se standard istinitosti – autori se pozivaju na pouzdane izvore, ali i na druge portale, pri čemu koriste mogućnost povezivanja poveznicama. Prilikom izvještavanja iznose točne informacije, a ne iznose svoje pretpostavke i nagađanja. Ono u čemu je točnost djelomično dovedena u pitanje u svakom portalu jest informacija o visini balkona s kojega je otac bacio svoju djecu – u jednom se članku na svakom portalu spominje visina od šest metara, a u drugom od 4,95 metara. Još je jedan nedostatak istinitosti potpisivanje autora članaka – nijedan portal ne potpisuje novinare imenom i prezimenom na svakom članku, nego samo na nekolicini dok su ostali članci potpisani imenom redakcije, agencije ili inicijalima. Nepristranost je vidljiva u Anteni Zadar i Jutarnjem listu dok je kod Slobodne Dalmacije dovedena u pitanje kad oca nazivaju monstrumom, što upućuje na mišljenje novinara. Portali se razlikuju po pitanju otkrivanja identiteta oca – Slobodna Dalmacija je objavila tekst u kojemu objašnjava zašto ne želi otkriti identitet oca, premda su objavili

podatke o njegovom radnom mjestu i fotografije na kojima se djelomično vidi kuća. Antena Zadar otkriva ime i prezime oca, pojedinosti iz života obitelji i fotografije oca, Jutarnji list ne otkriva ime i prezime oca, već inicijale, radno mjesto i fotografiju kuće u kojoj otac živi. Ono po čemu se Jutarnji također razlikuje od ostala dva portala jest iskorištavanje multimedijalnosti kao prednosti *online* novinarstva. Jutarnji na portalu u određenom dijelu članaka ima više od jedne fotografije, fotogalerije i videozapise, dok ostala dva portala u svakom članku imaju samo jednu fotografiju. Također, na Jutarnjem i u Slobodnoj Dalmaciji ne pojavljuju se fotografije djece dok Antena Zadar takve fotografije ima.

Antena Zadar i Slobodna Dalmacija imaju zasebne članke u kojima pravni stručnjaci objašnjavaju pravne aspekte priče, a Jutarnji takav članak nema, već donosi samo izjavu jednog odvjetnika. Standard poštenja i uravnoteženosti upitan je u Slobodnoj Dalmaciji i Jutarnjem listu – iako se objavljuju različiti stavovi i mišljenja ljudi uključenih u događaj, ne pojavljuje se nigdje izjava jednoga od glavnih sudionika događaja, a to je otac djece. Antena Zadar je jedini od analizirana tri portala koji prenosi izjavu oca i majke.

Kod Jutarnjeg lista ne postoji ništa sporno, primjerice stav novinara, što bi ukazivalo na nepristranost novinara, dok Slobodna Dalmacija u naslovima oca naziva „monstrumom“, što ukazuje na stav novinara o ocu. Na portalu Antene Zadar mogu se pronaći četiri članka u kojima oca također nazivaju „monstrumom“, što isto tako upućuje na stav novinara o njemu, dok u ostalim člancima nema znakova pristranosti.

Neposrednost je obilježje koje nije u potpunosti iskorišteno. Iskorištene su prednosti širenja i nadopunjavanja informacija – korisnici imaju mogućnost pročitati sadržaj o osobama vezanim uz konkretan slučaj, dok ispravljanje pogrešaka nije prednost koja je iskorištena, moguće i zbog toga što novinari nisu primijetili pogreške.

Antena Zadar je jedini od tri analizirana portala na kojemu interaktivnost nije ostvarena – članci nisu komentirani iako postoji mogućnost za to. Na ostala dva portala komentari se pojavljuju gotovo na svakom članku.

Arhiviranost i nelinearnost su obilježja koja su ostvarena na svakom članku – sav sadržaj je dostupan trajno nakon objave, a moguće ga je pregledati nelinearno, odnosno redoslijedom kojim korisnik želi.

Identitet obitelji u Slobodnoj Dalmaciji nije otkriven direktno. No na pojedinim fotografijama nalaze se dijelovi kuće, iako je teško zaključiti o kojoj se i čijoj kući radi, nije nemoguće. Također se otkrivaju pojedinosti o životu majčine kćeri iz prvoga braka. Antena Zadar otkrila je identitet oca – puno ime i prezime, radno mjesto, fotografiju njega, ali i majke. Na taj način je otkriven i identitet djece. Slična je situacija s Jutarnjim listom – oni nisu otkrili ime oca i majke, već samo njihove inicijale. Uz to, otkrili su koje je radno mjesto oca i postavili nekoliko

fotografija na kojima se vidi kuća u kojoj je obitelj živjela. Na taj je način također djelomično otkriven identitet djece. Time je prekršeno pravo djece na privatnost i pravo na zaštitu njihovog identiteta kao žrtava nasilja, što djelomično potvrđuje početnu pretpostavku.

Na regionalnim i nacionalnom portalu u podjednakoj su mjeri otkriveni detalji o životu obitelji.

6. Zaključak

Svaka konvencija, zakon, dokument, preporuka i propis koji se odnosi na zaštitu dječjih prava i djece u medijima ima zajednički cilj – zaštitu posebno osjetljive društvene skupine koja svoja prava ne može zaštititi sama. U svakom spomenutom propisu naglašava se važnost zaštite identiteta djeteta koje je na bilo koji način sudionik nasilja. Unatoč postojanju različitih zakona, dokumenata i ostalih propisa koji definiraju kako treba postupati u obavljanju novinarske djelatnosti, a da se pritom ne povrijede prava djece, svjedoci smo toga da se prava djece u medijima često krše. Jedan od uzroka jest nedovoljno sankcioniranje osoba koje se ne pridržavaju zaštite dječjih prava. Važno je zapamtiti da se radi o djeci koja su i više nego dovoljno oštećena zbog proživljene traume. Povlačenje njihovih imena i fotografija u lošem zdravstvenom, psihičkom ili fizičkom stanju, zasigurno će im otežati oporavak, pa je takvo što potrebno izbjegavati. Važno je zapamtiti da se internet sjeća svega – sve informacije o događaju koje je dijete proživjelo, jednom objavljene na internetu, ostaju zauvijek tamo. Djeci koja se oporavljaju od neke traume, taj će oporavak zasigurno otežati.

Mediji u svom djelovanju imaju mogućnost podići svijest javnosti o važnosti zaštite prava djece, no kako je istraživanje pokazalo, ne čine to uvijek. Čak i u najboljoj namjeri, nastojanjem zaštite identiteta djece, moguće je isti otkriti indirektno i nenamjerno.

Analizom triju portala, njihovim izvještavanjem o konkretnom događaju, utvrđeno je da se prava djece krše – ne na svakom portalu u istoj mjeri i na isti način. Slobodna Dalmacija je pokazala najbolju volju da zaštititi djecu neotkrivanjem njihovih identiteta niti identiteta njihovog oca ili majke. No, otkrili su pojedinosti iz života na temelju kojih se može zaključiti, posebice u takvoj manjoj sredini, o kome se radi – primjerice, očevo radno mjesto. Antena Zadar otkrila je identitet oca u potpunosti, njegovo puno ime i prezime, radno mjesto i ostale pojedinosti iz života obitelji. Također su objavljene fotografije na kojima se vide i otac i majka – otkrivanjem njihovih identiteta, indirektno je otkriven i identitet djece. Jutarnji list pokušao se pridržavati zaštite dječjih prava – kod roditelja se ne navode puno ime i prezime već samo inicijali, no objavljene su fotografije obiteljske kuće, videozapis, otkriveno je radno mjesto oca i detalji iz života obitelji. Na taj je način također indirektno otkriven identitet djece.

Mediji često kršenje dječjih prava opravdavaju javnim interesom. Nužno je zapamtiti da niti jedan interes ne može, nije i ne smije biti iznad prava djece. Radi se o ljudskim bićima koja svoj život trebaju nastaviti nakon proživljene traume. Ljudska znatiželja i želja medija za što većim brojem „klikova“ i čitanosti portala dovode do negativnih posljedica kao što su ranije spomenuta prekršena prava djece. Svakako je korisno izvještavati i podizati svijest o tome da se nasilje događa, no treba izbjegavati to ostvarivati na konkretnom slučaju.

Početa pretpostavka bila je da će na regionalnim portalima biti više detalja o životu obitelji u odnosu na nacionalni portal te da će zaštita identiteta biti prekršena. Istraživanje je djelomično potvrdilo početnu hipotezu. Utvrđeno je da je jedan od dva analizirana regionalna portala u većoj mjeri otkrio više detalja o životu obitelji i identitet oca, a samim time i identitet djece. Nacionalni portal, Jutarnji list, također otkriva pojedinosti o životu obitelji, kao i fotografiju obiteljske kuće, čime je također narušena zaštita identiteta obitelji.

Važno je pridržavati se standarda profesionalnog novinarstva (istinitost, točnost, poštenje, uravnoteženost, nepristranost) u svakodnevnom obavljanju novinarskoga posla. Istraživanje je pokazalo da i regionalni i nacionalni portal u podjednako mjeri poštuju, odnosno ne poštuju novinarske standarde i to u istim karakteristikama.

Prednosti koje pruža *online* novinarstvo (neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznica, arhiviranost), iako se djelomično iskorištavaju, nisu iskorištene u potpunoj mjeri.

Novinari u svom djelovanju i obavljanju novinarskoga posla ne smiju ni na koji način prouzročiti bilo kakvu štetu. Kršenje prava djece, otkrivanje identiteta žrtve, pravdanje senzacionalizma javnim interesom, samo su neke od pogrešaka koje novinari sve češće rade. Neovisno o mediju, uredniku, novinarima, svakome se može dogoditi da i u najboljoj namjeri pogriješi. Važno je posvetiti puno pažnje izvještavanju o osjetljivim temama, a čitanost portala ili prodajna naknada dnevnih novina, ne smiju biti prioritet u odnosu na zaštitu posebno osjetljive društvene skupine kao što su djeca.

7. Literatura

Knjige

- [1] Brautović, Mato. 2011. *Online novinarstvo*. Školska knjiga. Zagreb.
- [2] Hrabar, Dubravka. 2016. *Prava djece – Multidisciplinarni pristup*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- [3] Jelavić, Mila; Kanižaj, Igor; Labaš, Danijel i dr. 2011. *Djeca medija: Od marginalizacije do senzacije*. Matica hrvatska. Zagreb.
- [4] Malović, Stjepan. 2005. *Osnovne novinarstva*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
- [5] Najbar-Agičić, Magdalena. 2015. *Povijest novinarstva*. Ibis grafika. Zagreb.
- [6] Plevnik, Danko. 2003. *Praksa etičkog novinarstva*. Masmedia. Zagreb.

Časopisi

- [1] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18. <https://zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (dostupno 05.05.2019.)
- [2] Zakon o elektroničkim medijima, Narodne novine, br. 153/09, 84/11, 94/13, 136/13. <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima> (dostupno 05.05.2019.)
- [3] Zakon o medijima, Narodne novine, br. 59/04, 84/11, 81/13. <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> (dostupno 05.05.2019.)
- [4] Zakon o pravobranitelju za djecu, Narodne novine, br. 73/17. <https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu> (dostupno 05.05.2019.)
- [5] Obradović, Đorđe. 2009. *Samoregulacija novinarske profesije na temeljnoj razini*. Medianali, vol. 3. No. 6, 2009. <https://hrcak.srce.hr/44553> (dostupno 05.05.2019.)
- [6] Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15. <https://www.zakon.hr/z/180/Zakon-o-sudovima-za-mlade%C5%BE> (dostupno 05.05.2019.)
- [7] Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (dostupno 05.05.2019.)

Mrežni i elektronički izvori

- [1] Stavovi, inicijative i preporuke Ureda pravobraniteljice za djecu file:///C:/Users/Mihaela/Downloads/073_Preporuka%20pravobraniteljice%20o%20medijskom%20izvjestavanju%20o%20djeci.pdf (dostupno 07.05.2019.)
- [2] Preporuke pravobraniteljice za djecu <http://dijete.hr/preporuke-pravobraniteljice-2/> (dostupno 07.05.2019.)

[3] Što i kako radi pravobraniteljica?

<http://dijete.hr/pravobranitelj/sto-i-kako-radi-pravobraniteljica/> (dostupno 14.04.2019.)

[4] Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva

<https://www.hnd.hr/dokumenti> (dostupno 29.04.2019.)

Kvalifikacijski rad

[1] Mesić, Dora. 2017. *Medijsko praćenje humanitarnih akcija – između senzibiliziranja javnosti i kršenja dječjih prava*. Završni rad. Koprivnica: Sveučilište Sjever.

Zbornik

[1] Jelavić, Mila. 2009. *Djeca u medijima: Kako im osigurati zaštitu privatnosti? Iskustva Ureda pravobraniteljice za djecu*. U: Flego, Maja (ur.). *Zaštita privatnosti djece u medijima. Zbornik priopćenja s tribine*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.

8. Popis slika

1. Slika 5.2.1.1 Jedina potpisana fotografija na portalu Slobodne Dalmacije.....21
<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591364/svjedok-uzasana-pagu-bio-sam-u-ratu-zarobljen-ali-ovako-nesto-nikad-nisam-vidio-plakali-su-i-jecali-uzeo-sam-najmanjeg-polegao-ga-na-tlo-i-pokrio-dekicom> (dostupno 01.06.2019.)
2. Slika 5.2.1.2 Primjer dvaju okvira kojima se članak povezuje s prethodno objavljenim člancima o istoj temi22
<https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/crna-kronika/clanak/id/591712/svi-su-sveznali-sud-u-pagu-je-dva-puta-pokusao-uzeti-nesretnu-djecu-roditeljima-iz-pakla-ali-nije-uspio-a-otac-je-monstruoazan-zlocin-pocinio-na-uvjetnoj-kazni> (dostupno 01.06.2019.)
3. Slika 5.2.2.1 Pristranost na portalu Antene Zadar.....24
<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/otac-monstrum-nije-bio-pod-utjecajem-alkohola-evo-sto-su-pronasli/> (dostupno 01.06.2019.)
4. Slika 5.2.2.2 Neostvarena interakcija na portalu Antene Zadar25
<https://www.antenazadar.hr/clanak/2019/03/progovorio-josip-rodak-jako-volim-tu-djecu-brinem-o-njima-cak-sam-kupio-svima-mobitele-nisam-spavao-ne-znam/> (dostupno 01.06.2019.)
5. Slika 5.2.3.1 Ostvarivanje multimedijalnosti na portalu Jutarnjeg lista29
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/foto-video-horor-na-pagu-s-prvog-kata-kuce-otac-bacio-svoje-cetvero-male-djece/8431826/> (dostupno 01.06.2019.)
6. Slika 5.2.3.2 Kršenje djetetova prava na privatnost na portalu Jutarnjeg lista31
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pomocnik-ravnatelja-kbc-rebro-djevojci-su-ustanovljene-teske-ozljede-glave-prsnog-kosa-trbuha-i-kostiju-lica-na-respiratoru-je/8433284/>(dostupno 01.06.2019.)